

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013–2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zuzana Šustová

Volný čas a kriminalita dětí a mládeže

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Aleš Zoubek, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2013-2015

DIPLOMA THESIS

Zuzana Šustová

Laisure and criminality children andy youth

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Aleš Zoubek, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 11.3. 2015

Zuzana Šustová

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Aleši Zoubkovi, Ph.D. za vedení diplomové práce, odbornou pomoc a rady při jejím zpracování.

Anotace

Diplomová práce se zabývá volným časem a kriminalitou dětí a mládeže. V práci je popsán volný čas dětí a mládeže, jeho aktivní a pasivní trávení, vliv volného času na kriminalitu, funkce volného času, kriminalita dětí a mládeže, legislativní vymezení, která jsou spojena s kriminalitou, vymezení základních pojmů, např. dítě, mladistvý, nezletilý, trestný čin, přestupky, příčiny a ovlivnění kriminality dětí a mládeže. Praktická část se zaměří na porovnání statistik od roku 2008 do roku 2013 spáchaných skutků ze strany dětí, nezletilých a mladistvých. Dále na rozhovory, které budou zaměřeny na odborníky, kteří se zabývají prevencí kriminality dětí a mládeže.

Klíčová slova

Agresivita, děti, kriminalita, mládež, násilí, parta, rodina, škola, volný čas, výchova.

Annotation

This thesis deals with leisure time and juvenile crime. The work describes leisure activities for children and young people's active and passive digestion, influence free time on crime, functions of leisure time, juvenile delinquency, legislative definition, which are associated with crime, basic concepts, such as. child, adolescent, a minor offense, offenses, causes and effects on children and youth crime. The practical part will focus on comparing statistics from 2008 to 2013 offenses committed by children, minors and young adults. Further interviews, which will be aimed at workers who deal with the prevention of juvenile crime.

Key words

Aggressiveness, criminality, education, family, gang, children, leisure, school, violence, youth.

OBSAH

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Volný čas dětí a mládeže	11
1.1 Funkce volného času.....	13
1.2 Organizace, které jsou zaměřené na volnočasové aktivity	14
1.3 Aktivní trávení volného času	17
1.4 Pasivní trávení volného času.....	19
1.5 Vliv volného času na kriminalitu	20
2. Kriminalita dětí a mládeže	21
2.1 Kriminalita	21
2.2 Delikvence, agresivita dětí a mládeže	24
2.3 Legislativní vymezení, která jsou spojená s kriminalitou (zákony, předpisy) zaměřené na děti a mládež.....	27
2.4 Základní pojmy.....	39
2.4.1 Dítě.....	39
2.4.2 Mládež, mladý dospělý, osoba blízká věku mladistvému	41
2.4.3 Mladistvý, nezletilý	42
2.5 Nejčastější skutky.....	44
2.5.1 Trestný čin.....	44
2.5.2 Přestupky	45
2.5.3 Přečiny	50
2.6 Struktura kriminality dětí a mládeže	51
2.6.1 Majetková kriminalita, drogová kriminalita, loupež.....	51
2.7 Příčiny a ovlivnění kriminality dětí a mládeže	57
2.7.1 Rodinné zázemí	57
2.7.2 Škola a její vliv na negativní chování dětí a mládeže	63
2.7.3 Vrstevnické party.....	65

2.7.4 Působení společnosti a médií, internetu, počítačové hry, jak působí a ovlivňují jedince	66
2.8 Prevence kriminality	67
PRAKTICKÁ ČÁST	
3 ÚČEL PRÁCE.....	76
3.1 Hypotézy	76
3.2 Metodologie prováděného výzkumu	77
3.2.1 Zpracování statistických údajů	78
3.2.2 Shrnutí statistických údajů	86
3.2.3 Metoda šetření - rozhovor	87
3.2.4 Shrnutí rozhovorů	96
3.3 Vyhodnocení hypotéz	98
3.5 Článek - Ve dvanácti léčeným kuřákem, v šestnácti alkoholikem - česká realita	99
ZÁVĚR.....	102
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	105
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK.....	109
SEZNAM PŘÍLOH.....	110

ÚVOD

Diplomová práce se věnuje tématu volný čas a kriminalita dětí a mládeže, které bylo zvoleno z důvodu zájmu, zvědavosti a možnosti prozkoumat dané téma a hlouběji se zabývat jeho vývojem a současným stavem. Tato problematika je v současné době aktuální a vypovídá o tom, že není radno prevenci zanedbávat ani podceňovat. Kde nepomáhá prevence, musí nastoupit represe. Do určité míry nejsou funkční preventivní opatření proti kriminalitě dětí a mládeže a je to z důvodu nedokonalých zákonů, které zaostávají za právním řádem v západní Evropě. Aby byla prevence kriminality dětí a mládeže účinná, bylo by zapotřebí stanovit mnohostrannou spolupráci, na které by se podílela společnost, rodina, stát, škola apod. ve vzájemné součinnosti.

Rodina tvaruje své dítě již od jeho narození k obrazu svému, podle svého způsobu života a uvážení. V současné době se v rodině nevěnuje dítěti dostatečný zájem a čas, společně strávený s rodiči, z důvodu ekonomického zabezpečení rodiny. Dříve děti pomáhaly rodičům, např. chodily s nimi na pole, takže rodina byla pohromadě, komunikovali spolu a dělili se o své zážitky. Rodiče se více věnovali svým dětem a trávili s nimi více společného času. Rodiče byli zodpovědnější. Děti měly vůči rodičům, učitelům, dokonce i policistům mnohem větší respekt, což v dnešní době již není. Před revolucí se zavíraly restaurace ve 22 hodin a probíhala důslednější kontrola v nalévání a prodeji alkoholu a cigaret.

Je nezbytné se zaměřit na děti a mládež a pokusit se zmírnit, ba dokonce vymítit kriminální znaky již na jejich zrodu.

Současný stav řešení problematiky je takový, že děti a mládež tráví svůj volný čas podle svého uvážení, nemají dostatečný zájem o nabízené volnočasové aktivity, jak tomu bylo dříve (dostává se do popředí pasivní trávení volného času, nežli aktivní volný čas). Období 1996 - 2004 založena Probační a Mediační služba ČR – organizace, úzce související s prevencí kriminality, dále přijaty nové zákony zaměřené na prevenci kriminality. Nová instituce (PMS) v rámci trestní politiky. Vzniká v součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, především trestního. Zabývá se činností s oběťmi trestné činnosti, mladistvými pachateli a pachateli násilných trestných činů. Snaží se organizovat a zajišťovat efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevence kriminality. Ministerstvo vnitra vydává tzv. Strategii prevence kriminality ČR (vydaná na 3-4 roky), spolupracuje

a vytváří preventivní programy, aktivity ve spolupráci s resorty MV, MŠMT, MPSV, MS, částečně MZ a programy Probační a Mediační služby ČR. Strategii prevence kriminality ČR schvaluje vláda.

Preventivní opatření zaměřené na děti a mládež ze strany PČR jsou např. Ajaxův zápisník, který je spíše určen pro žáky 2. třídy ZŠ, Zebra se za tebe nerozhledne, Poldík Webík pomáhá a chrání – zabývá se prevencí počítačové kriminality. Prevence kriminality je zpravidla dlouhodobá činnost, nejsou-li finanční prostředky zajištěny na dostatečné období, mohou být utraceny bez užitku. Dlouhodobé financování musí mít odpovědnou evidenci používání finančních zdrojů, včetně hodnocení výsledků a dopadů. Preventivní strategie zaměřená na kauzální činitele, které se dělí na sociální, komunitní a situační prevenci kriminality. Sociální prevence má hlavní priority podporovat prosociální chování, za pomoci zajištění sfér společenských, ekonomických, zdravotních, trhu práce a vzdělávání se specifickým záměrem na děti a mládež. Komunitní prevence aspiruje k obnově předpokladů v obytných čtvrtích, kde nastává velké nebezpečí začlenění se do trestné činnosti či být její obětí. Cílem situační prevence je omezování možností a impulzů k páchání trestné činnosti, maximalizaci nebezpečí dopadení a minimalizaci zisku z trestné činnosti.

Cílem práce bude zjištění, zda stoupá či klesá kriminalita (trestná činnost) dětí a mládeže ve volném čase a čím by se dala pozitivně ovlivnit. Jedná se o porovnání výsledků statistik, zda kriminalita dětí a mládeže narůstá či klesá za posledních 5 let. Dalším cílem bude popsání nejčastějších důvodů, které spouštějí kriminální chování u dětí a mládeže. Jakými preventivními opatřeními by se dala kriminalita dětí a mládeže ovlivnit a dále najít příčiny kriminality dětí a mládeže.

Teoretická část bude zaměřena na vymezení základních pojmů volný čas, kriminalita dětí a mládeže, dále pojmy, které se vážou k trestné činnosti – mladistvý, nezletilý, dítě, mládež, kriminalita apod. Trestní odpovědnost za spáchané nejčastější skutky.

Praktická část bude orientována na dosažení stanoveného cíle. Metody výzkumu budou rozhovory a zpracování statistických údajů od roku 2008 až do roku 2013 spáchaných skutků ze strany nezletilých (1-14 let), mladistvých (15-17 let) a celkově dětí (1-17 let). A na závěr je uveden článek z internetového portálu Novinky.cz, který je aktuální k tématu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE

Pávková (2002, str. 13 – 14) uvádí: „*Pojem volný čas je doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění. Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka. Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy.*“

Pávková (2002, str. 31 – 32) uvádí: „*Volný čas je doba, která nám zbývá po splnění povinností. Je to oblast naší svobodné volby. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přináší nám radost a uspokojení. Volný čas je zapotřebí citlivě pedagogicky ovlivňovat. Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu.*“

Pro volný čas je typické, že je to doba, ve které načerpáváme nové síly po pracovním i nepracovním vypětí. Každý jedinec si volný čas plánuje podle sebe a svých možností. Základní postavení volného času ve vývoji člověka je např. oddech a klid od povinností, rozptýlení, učení se něčemu novému, poznání nových věcí a lidí a získání nových zážitků, dále pocit uvolnění. V současné době máme dva pohledy na volný čas. Z prvního pohledu bychom mohli zařadit, že volný čas neboli tzv. volno, je důležitou a podstatnou složkou existence a výchovy jedince. Z druhého pohledu je to tak, že volný čas občas nese znaky nebezpečného a rizikového chování a jednání jedince (např. jedinec se schází s tzv. partou a mezi hlavní znaky této skupiny patří sociálně patologické jevy nebo trestná činnost). Je důležité, jak a kde jedinec tráví svůj volný čas (Hofbauer, 2004).

Funkce pedagogiky volného času jsou rozebrání existujícího rozvoje v již daných oborech, např. výchova za pomoci aktivit volného času a další obory, které se

zabývají výchovou ve volném čase, přináší do nich nové impulzy a návrhy a dále ladí jejich východiska, také vede děti a mládež prostřednictvím rodičů nebo i vychovatelů k výběru přiměřených aktivit, které vychází z jejich zájmů. Pro volný čas potřebujeme dvě strany, které vzájemně spolupracují. Na jedné straně děti, mladí lidé a na straně druhé dospělí, kteří volný čas řídí, ovlivňují i organizují. Mezi dětmi, mladými lidmi a dospělými nebo také vedoucími je určitý vztah, mají společnou aktivitu, ve které se vzájemně doplňují a spolupracují. Je třeba, aby si dítě dobře zvolilo aktivitu pro svůj volný čas, která ho bude bavit a naplňovat, aby nechodil do tzv. kroužku z donucení, protože to chtějí rodiče. Je potřeba, aby dítě bylo pro danou činnost motivováno. Volnočasové aktivity, kroužky jsou zaměřené na různé oblasti, přírodovědné kroužky, výtvarné, sportovní, hudební atd. S volnočasovými aktivitami se můžeme setkat v organizacích, které nabízejí různé kroužky, dále se uskutečňují ve školním prostředí, kam žáci docházejí po vyučování nebo v pauzách mezi odpoledním vyučováním přímo do budovy školy, kde jsou k tomu určené pracovny, učebny. Rodina je nejdůležitější součástí dětského vývoje, dává mu základy do života a jeho dalšího vývoje. Rodina u dítěte vnímá určité předpoklady k dané činnosti, aktivitě. Hlavně se podílejí na výchově a vzdělání svého dítěte, v první řadě formulují osobnost jedince. Aby byl volný čas dětí a mládeže zcela naplňující, dokonalý a motivující, je zapotřebí, aby jejich rodiče byli tzv. učiteli a učili je k tomu umět vlastní volný čas využívat, dále by měli rodiče podporovat aktivitu, kterou si jejich dítě zvolí. Rodiče by si měli se svým dítětem popovídat o tom, jaké jsou možnosti, jak využívat volný čas, mluvit spolu o tom, jaká aktivita by jejich děti bavila a zeptat se jich, které volnočasové aktivity by je zajímali a seznámit je s nimi. Také by měli své dítě povzbuzovat, motivovat a pomáhat mu v dané činnosti. Ale stává se, že někteří rodiče mají opačný postoj k volnému času, direktivně rozhodují, jaké volnočasové aktivity bude jejich dítě vykonávat. V dnešní době nastává problém ze strany rodičů, protože se neúčastní výběru aktivit s dítětem, nemají vědomí o tom, jaké jsou volnočasové aktivity apod. (Hofbauer, 2004).

Pokud děti a mládež aktivně využívají volný čas, je pravděpodobně nejlepší cestou k prevenci sociálně patologických jevů, jak u dětí, tak u mládeže (Malach, 2007).

Nejčastěji děti a mládeže tráví svůj volný čas s přáteli, dále také se svými partnery, ale také někteří jedinci s rodiči nebo jsou nejraději sami „samotáři“ nevyhledávají společnost svých vrstevníků mají rádi svůj klid.

1.1 Funkce volného času

Malach (2007, str. 121-122) uvádí: „*Cílové funkce volného času můžeme dělit na individuální funkce, do kterých patří – rekreace, kompenzace, edukace, kontemplace a dále na všeobecné funkce, do kterých patří – komunikace, integrace, participace, enkulturace.*

Rekreace – potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu, shromažďování sil, psychické uvolnění, odpočinek, spánek, dobrý pocit. Kompenzace – potřeba vyrovnání, rozptýlení, potěšení, vyrovnání nedostatků, vědomé užívání života. Edukace – potřeba poznání a učebního podněcování a dalšího učení, stimulující orientace a touha po zážitku, zvědavost v chování a jednání se zkouškami, výměna rolí a učení se jednat v rolích, potřeba učení a aktivizace vlastních možností jednání. Kontemplace – potřeba klidu, pohod. Mít a umět získat čas pro sebe samého, učení se znát a porozumět sobě samému. Komunikace – potřeba sdělení, kontaktu a družnosti, sdělovací potřeba (rozhovor, zábava), touha nebýt sám, přání rozmanitých sociálních vazeb, intenzifikace prožitků společně tráveným časem. Integrace – potřeba společnosti, kolektivního vztahu a tvoření skupin, potřeba podpory a skupinové atmosféry, hledání emocionální jistoty a sociálního bezpečí. Participace – potřeba účastenství, účast a spolupůsobení na dění, spolurozhodování, spoluúčast, spoluodpovědnost, solidarita. Enkulturace – potřeba kreativního rozvoje, produktivního uplatnění, účasti na kulturním životě, potřeba nezávislého růstu osobních schopností a nadání, prosazování vlastních myšlenek. Uspokojivé začlenění se do volnočasových aktivit je poměrně složitý proces, obsahující faktory motivační, informační, sociální, ekonomické a další.“

Funkce volného času se dělí do několika skupin:

Výchovně-vzdělávací funkce – vývoj způsobilosti k dané činnosti, zdatnost, dosažení dalších návyků a znalostí. Zdravotní funkce – ovlivňování režimu dne u dětské populace, směřuje k pohybu a odpočinku, psychický vývoj ve společensky klidné a sugestivní atmosféře. Sociální funkce – subvence společenských postojů, vytváření přátelství mezi sebou, východisko při řešení rozporů, vývoj komunikace.

Preventivní funkce – prevence nežádoucího chování - kriminalita, delikvence, násilí, šikana, alkoholismus, drogová závislost, záškoláctví, atd. (Pávková, 2002).

1.2 Organizace, které jsou zaměřené na volnočasové aktivity

Malach (2007, str. 142) uvádí: „*Realizaci volnočasových aktivit zajišťuje řada organizací: Občanská sdružení dětí a mládeže, občanská sdružení pracující s dětmi a mládeží, tělovýchovné spolky, střediska pro volný čas (domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností – mohou být např. technicky, přírodovědně a ekologicky zaměřené), komerčně působící organizace.*“

Malach (2007, str. 143) uvádí: „*Střediska pro volný čas pro děti a mládež organizují pravidelnou činnost v kroužcích, souborech, klubech, oddílech a kurzech. Dále nabízejí zájmovou činnost příležitostnou, spontánní aktivity, soutěže a přehlídky, akce pro talentovanou mládež, prázdninovou táborem činnost a odbornou pomoc dalším subjektům pracujícím s dětmi a mládeží. Nabídku pro aktivní využití volného času vytvářejí základní umělecké školy, které nabízejí vzdělání v oborech hudebních, tanečních, výtvarných a dramatických. Dále sem patří neziskové organizace, které pracují s dětmi a mládeží ve volném čase. Komerčně působící organizace, do kterých patří animace, jež je výchovnou metodou založenou na nedirektivních a akčních způsobech povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii (samostatnost, nezávislost). Dále do komerčně působících organizací spadá streetwork, který spočívá v navazování kontaktu sociálně patologického pracovníka s dětmi a mladými lidmi za účelem jejich orientace k aktivnímu využívání volného času a k prosazování jejich zájmů a potřeb.*“

Hofbauer (2004, str. 107) uvádí: „*Sdružení Junák, jehož posláním je působit mezi dětmi, mladými lidmi i dospělými a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti a připravenosti plnit svoje povinnosti. Velký důraz klade na pobyt v přírodě, na výchovu praktických dovedností, družnosti a sebekázně. Základní strukturou je družina (skupina o 5-10 členech) vedená dospívajícím rádcem.*“

Malach (2007, str. 134) uvádí: „*Dětská pionýrská organizace, vznikla po vzoru sovětské dětské organizace v roce 1949. Jejími základními rysy byla mravnost a jednotnost. Současný Pionýr (název označuje průkopníka) se zabývá osvětou, kulturně výchovnou, charitativní činností, obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí, mládeže a ostatních členů sdružení.*“

Děti a mládež mohou pravidelně navštěvovat Pionýr, např. každou středu nebo jakýkoliv den v týdnu v určitou hodinu. Pořádají různorodě zaměřené aktivity, letní, jarní, podzimní tábory, ale i tábory pro rodiče s malými dětmi. Dále připravují posvícení, karnevaly, mikulášské, soupeření mezi skupinkami dětí a ve společenských hrách, hraní na hudební nástroje, soutěžení a plnění daných úkolů, zájezdy do divadel. Do některých aktivit zapojují i vlastní rodiče. Tábory, které organizují, mohou mít několik běhů a oddílů, jež mívají celotáborovou hru. Děti jsou na táboře rozděleny do jednotlivých oddílů, které spolu mezi sebou soupeří a sbírají body za splněné úkoly nebo aktivity. Učí se mezi sebou si pomáhat a také, že každý člen z oddílu je nepostradatelný a každý je jedinečný. O děti se starají vyškolení vedoucí a praktikanti, většinou z řad bývalých účastníků. Táborníci se učí soutěživosti a využívání volného času, režimu a dále samostatnosti. Jedinci zažívají takové aktivity, které by běžně nezažily, např. noční bojové hry („bobřík odvahy“), táboráky, písničky doprovázené hudebními nástroji. Najdou nové kamarády, jsou vytrženi z každodenního stereotypu města. Taktéž tráví určitý čas v přírodě, kde jsou pro ně připravené soutěže nebo nocují v přírodě, tzv. „spí pod širákem.“ Dále získávají nové zkušenosti, dovednosti a znalosti. Hrají různé míčové a táborové hry, jezdí na výlety, hrají divadlo. A hlavně, každý oddíl chce vyhrát! Všechny děti mají stejný cíl. Her, které se hrají, je moc a to je dobře. Vše je orientováno a cíleno na celotáborovou hru. Vedoucí a praktikanti se pravidelně před začátkem tábora scházejí a sestavují celotáborovou hru.

„ Duha je sdružení dětí a mládeže pro volný čas, přírodu a recesi. Je občanské sdružení postavené na principech zážitkové pedagogiky dětem a mladým lidem s pestrou paletou volnočasových aktivit. Jejím posláním je všestranný a harmonický rozvoj osobnosti. Duha je postavena na svobodné vůli členů se rozhodnout, jakými volnočasovými aktivitami se budou zabývat. Činnosti Duhy jsou pestré, např. turistika a táboření, vodáctví, divadlo, výtvarné činnosti, outdoorové sporty (jeskyňáření, lezení, cyklistika), deskové hry, mezinárodní výměny, podpora dobrovolnictví. Forma je rozličná, někdy je to oddíl vedoucích a dětí, kteří se scházejí pravidelně na schůzkách, víkendových výpravách a letních táborech, jindy zase skupina mladých lidí, kteří pro sebe vymýšlí akce dle svých zájmů.“ (<http://www.duha.cz/o-nas>)

„Česká tábornická unie je organizací, volně sdružující na základě společného zájmu děti, mládež a dospělé v tábornických klubech a trampských osadách. Vytváří rovněž podmínky pro rozvíjení zájmů jednotlivců – samotářů. Zaměřuje svoji činnost na pobyt v přírodě a vše s ní spojené. Dává prostor všem věkovým skupinám pro získávání dalších znalostí a dovedností. Tábornické kluby a trampské osady nabízí tábornické školy (letní a zimní), speciální tábornické školy (vodácké, jezdecké, potápěčské, ochrany přírody apod.), hudební soutěže a přehlídky, sportovní utkání a turnaje, zájezdy a výměnné pobyty apod.“ (<http://www.tabornici.cz/info-o-ctu/co-je-ctu/>)

Pávková (2002, str. 43) uvádí: *„Nejvýznamnější zařízení pro výchovu mimo vyučování: Školní družiny se zaměřují na práci s dětmi prvního stupně základní školy. Mají výchovnou funkci a velký význam sociálního poslání, protože zajišťují sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání. Výchovná činnost se orientuje na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojení velké potřeby pohybu.“*

Většinou jsou družiny buď v budovách školy, nebo nedaleko od školy. Pro děti si po vyučování přijde vychovatelka (která má vystudovaný daný obor, aby mohla tuto profesi vykonávat) odvede je do družiny, kde si mohou napsat domácí úkoly. Když má družina zahradu, mohou hrát různé míčové hry nebo dělat jiné aktivity, hrát různé deskové hry apod. Škála aktivit je velká, záleží na vybavení a možnostech družiny. Děti jsou pod dozorem v přítomnosti svých vrstevníků.

Pávková (2002, str. 44) uvádí: *„Dále do zařízení pro výchovu mimo vyučování patří: Školní kluby, které pracují s dětmi středního školního věku, se žáky druhého stupně základní školy. Pracují plně na principu dobrovolnosti. Na rozdíl od školních družin ustupuje do pozadí sociální funkce. Těžiště práce školních klubů je v zájmové činnosti – v pravidelných kroužcích, souborech, tělovýchovných oddílech nebo v průběžné nabídce spontánních aktivit v prostorách klubu zařízených jako herny, čtenářské koutky, počítačové pracovny. Školní kluby mají vnitřní i venkovní prostory. Dále sem řadíme Střediska pro volný čas dětí a mládeže, které zahrnují domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Jsou to zařízení, která se zaměřují především na realizaci specializovaných zájmových činností pod odborným pedagogickým vedením. Organizují zájmovou činnost pravidelnou v kroužcích, prázdninové tábory, nabízejí spontánní aktivity na hřištích, v hernách. Umožňují účast dětem, mládeži, rodičům s dětmi. Dalším zařízením jsou: Domovy mládeže zajišťují výchovnou péči, ubytování a*

stravování žákům středních škol, kteří vzhledem ke vzdálenosti zvolené školy od místa trvalého bydliště nemohou denně dojíždět. Kromě činností souvisejících s režimem dne, sebeobsluhy a přípravy na vyučování je jejich významným úkolem dbát na účelné využívání volného času mládeže. Také sem patří: Dětské domovy, jako zařízení ústavní výchovy mají specifické postavení, jedním z jejich úkolů je dbát o hodnotné využívání volného času a o rozvoj a kultivaci zájmů dětí a mládeže. V dětských domovech jsou umístěny děti od 3 do 18 let, eventuálně do ukončení profesionální přípravy. Jsou to děti a mládež, o které se rodina z nějakého důvodu nechce, nemůže nebo neumí postarat. Snahou pedagogů je, aby děti prožívaly volný čas obdobným způsobem, jako děti žijící v rodinách.“

1.3 Aktivní trávení volného času

V současnosti má velmi významnou roli a také velký podíl v lidském vývoji jedince, využívání a podílení se na aktivním volném čase. V případě, že mají děti rozmanitý koncept volnočasových aktivit, kroužků, nastává možnost, že je některé z aktivit zaujmou natolik, aby v té dané disciplíně byly úspěšné a vynikaly. Dále je pravděpodobné, že se pomocí trávení aktivního volného času předejde počátku a původu sociálně patologických jevů. Aktivním trávením volného času jedinci naplňují svá přání a dále funkci odpočinku. Děti mají již větší výběr volnočasových aktivit, již v předškolním věku. Je důležité, aby byli děti podporováni v aktivním trávení volného času, jak ze strany rodičů, školy tak i společnost. Je také v dnešní tzv. uspěchané době, aby si našli rodiče chvíli času a trávili volný čas se svými dětmi, i když děti navštěvují volnočasové aktivity. Je důležité umět děti motivovat a nadchnout pro volnočasové aktivity. Jak se mění doba, společnost, životní rytmus, tak se mění i děti a jejich zájmy.

Pávková (2002, str. 83) rozděluje: „*Výchovné a vzdělávací činnosti mimo vyučování na jednotlivé kategorie, které tvoří součást volného času na odpočinkové, relaxační, zájmové, veřejně prospěšné činnosti. Odpočinkové činnosti jsou velmi klidné, pohybové i psychicky nenáročné. Relaxační činnosti mají naopak charakter vydatné pohybové aktivity, nejlépe na zdravém vzduchu. Mohou mít podobu činností tělovýchovných nebo manuálně pracovních.“*

Pávková (2002, str. 84) uvádí: „*Odpočinkové a relaxační činnosti pomáhají odstraňovat únavu z vyučování a kompenzují jednostranné zatížení žáků ve škole. Únava je fyziologický jev, kterým se organismus brání přetížení. Ochranou před přetěžováním žáků a prostředkem k odstranění únavy z vyučování je vydatný odpočinek a pohybová aktivita v době mimo vyučování. Zařazování obou typů činností je nutné z hlediska zdravotního, psychologického i pedagogického.*“

Odpočinek má různé podoby, někdo si odpočine poslechem hudby, spánkem, relaxačními cviky, pohybově nenáročnou procházkou atd. Jak odpočinek, tak i relaxační činnost mají různé formy, různé pohybové činnosti, spojené s pobytem venku, ať na zahradě či v parku. Gymnastika, aerobik, pohybové činnosti spojené s ročním obdobím, např. bruslení na ledě, koupaní a další (Pávková, 2002).

Pávková (2002, str. 87) uvádí: „*Relaxační činnosti vedou k uspokojení individuálních potřeb, pomáhají vytvářet pocity radosti a spokojenosti, umožňují vznik a upevňování neformálních osobních vztahů a začleňování jedince do neformálních skupin. Poskytují dětem příležitost k volnému a bezprostřednímu projevu a k odreagování kladných i záporných emocí. Zvláště u mladších dětí jsou spontánní pohybové činnosti z fyziologického hlediska velmi účinné, vyhovují jejich silné potřebě pohybu a mají velký kompenzační význam.*“

Pávková (2002, str. 92-93) uvádí: „*Zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci. Tradičně se užívá dělení podle obsahu na zájmové činnosti společenskovední; pracovní-technické; přírodovědně-ekologické; estetickovýchovné; tělovýchovné, sportovní a turistické. Významné místo dnes zaujímají činnosti spojené s výpočetní technikou.*“

Pávková (2002, str. 102) uvádí: „*Podstatou veřejně prospěšné činnosti je uvědomělé vykonávání takové práce, která prospívá ostatním lidem, vytvářením určitých hodnotných či duchovních hodnot. Při správném pedagogickém postupu je výchovným prostředkem, který ovlivňuje biologický, psychický i sociální rozvoj dítěte. Veřejně prospěšné činnosti jsou součástí volného času a plně pro ně platí princip dobrovolnosti.*“

1.4 Pasivní trávení volného času

V poslední době nemají děti a mládež takový zájem o volnočasové aktivity, kroužky. Nejraději si svůj volný čas plánují, sestavují podle sebe. Svůj volný čas s vrstevníky tráví v partách. Dříve provozovaly sportovní aktivity, např. hokej nebo fotbal, ale v dnešní době tento zájem upadá jak z důvodu finančních prostředků rodiny, tak hlavně z nezájmu samotného jedince. Je to pro ně vyčerpávající a namáhavé, musí se u toho hýbat, proto je lepší si raději sednout k televizi nebo počítači. Televize má dvě negativa: zaprvé, že lidské populaci (včetně dětí a mládeže) předkládá zkreslenou skutečnost. Jedinec má po zhlédnutí televize problém najít rozdíl mezi skutečností a fantazy světem. V současnosti začíná vlivem snadného přístupu k internetu tzv. kiberšikana, děti a mládež se šikanují po internetové síti. Raději tráví svůj volný čas u počítače, internetu (sociálních sítí), počítačových her, které mají násilné sklony, sledováním televizních pořadů, kde se vyskytuje násilí. Pokud se stane, že jsou rodiče příliš zaneprázdnění vlivem pracovních povinností, dostatečně se dítěti nevěnují a dítě nezaujme aktivity a kroužky, které nabízí např. škola, má to na jedince špatný dopad a začne svůj volný čas trávit podle sebe v nějaké partě, kde mohou páchat sociálně patologické jevy, které nemusí být v mezích zákona.

Mezi pasivní trávení volného času dětí a mládeže kromě sledování televize a hraní počítačových her plných násilí do této kategorie můžeme řadit i ty, kteří tráví volný čas v restauračních zařízeních, mládež toulající se po ulicích. Někteří jedinci se také setkávají ve svém volném čase se sociálně patologickými jevy, požíváním alkoholických nápojů a drog. Děti a mládež se neseťkávají s násilím a agresivním chováním jen v televizi, ale i ve společnosti. Lidé ve společnosti jsou na sebe zlí a agresivní, někdy závistiví.

Velkým problémem jsou taktéž tabákové výrobky a jejich kouření a také lehké drogy. V dnešní době je velice rozmanitá nabídka alkoholových produktů a jejich dosažitelnost poměrně snadná. V partě se najde skoro vždy jedinec, který dosáhl již věkové hranice, kdy lze alkoholový výrobek zakoupit. Alkohol zakoupí a všichni se podílí nejen na výběru potřebné hotovosti, ale i na vypití. Je třeba vyzdvihnout, jakým způsobem děti a mládež tráví volný čas, není to pouze záležitost jednotlivce, ale celé společnosti.

1.5 Vliv volného času na kriminalitu

Jaký vliv má volný čas na kriminalitu dětí a mládeže. Určitě je velmi důležité, kde a s kým děti volný čas tráví. V současnosti tráví volný čas podle sebe, nechtějí, aby jim ho někdo řídil nebo organizoval. Určitě v tom hraje velkou roli dnešní doba, je velice uspěchaná, lidé si sebe navzájem neváží, chybí láska v rodině i mezi rodiči, nedávají si ji dostatečně najevo, někteří rodiče tráví většinu času v zaměstnání, a když přijdou domů, tak si chtějí odpočinout, nezbývá jim čas se dostatečně věnovat dětem, kteří to potřebují. A tak se děti vlastně vychovávají samy, pomocí internetu, televize, počítačových her, part. Rodina dává dítěti základ do života, a tak by s ním měla trávit hezké chvílky, rodiče by si měli s dětmi užívat většinu volného času, být co nejvíce pohromadě. Vždyť i rodiče by se mohli zapojit do hraní her na počítači či playstationu, mohou si společně sdělovat zážitky, podpořit se, fandit si. V dnešní rodině panuje nedostatečná komunikace, každý si žije tzv. „svůj svět.“ Vzhledem k finanční situaci v některých rodinách je problém zaplatit dětem volnočasové aktivity. Volný čas se dá trávit i tak, že to nic nestojí, jít se společně projít do přírody, na dětské hřiště, zahrát si různé stolní hry. Je potřeba, aby děti byly motivovány pro volnočasové aktivity ze strany rodičů. Rodina by měla spolu více komunikovat o všech nešvarech, které život přináší, o všech nástrahách, o sociálně patologických jevech, jak škodlivé jsou drogy, alkoholické a tabákové výrobky pro lidský organismus. V poslední době převládá spíše pasivní trávení volného času nad aktivním trávením. Volný čas má určitě vliv na kriminalitu, protože většinou ve svém volnu si děti a mládež zkoušejí něco nového, experimentují, předhánějí se v partě, kdo bude lepší, a páchají trestnou činnost. Děti a mládež jsou ovlivnitelní jedinci, nechají se snadno strhnout. Děti od malička musí být vedeny určitým směrem, jak mohou svůj volný čas trávit, vést je k určitým koníčkům podle jejich schopností. Dále také naučit dítě k určité zodpovědnosti a samostatnosti. Je také důležité, jak tráví volný čas rodiče dítěte, dítě má v rodičích vzor. Rodinu zoceluje a spojuje, také to jak společně tráví volný čas a sdílí spolu společné zážitky. Pokud je v rodině prvořadé kriminální chování, tak se může stát, že dítě takové chování odkouká a je pro něho prvořadé a bude se také, tak chovat nebo to bude pro dítě odstrašující a dítě se bude právě chovat jinak.

2 KRIMINALITA DĚTÍ A MLÁDEŽE

2.1 KRIMINALITA

Novotný, Zapletal (2008, str. 15 a 16) uvádějí: „*Kriminologie je věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejich pachatelích a obětech a o její kontrole. Poprvé použil tohoto termínu patrně francouzský antropolog Topinard v roce 1879. Ve druhé polovině 19. století dochází k osamostatnění kriminologie, ke konstituování kriminologie jako samostatného vědního oboru. Kriminalita jako sociálněpatologický fenomén má aspekty společenské i osobnostní, sociologické, psychologické, psychiatrické, pedagogické, trestněprávní a jiné. Kriminologie je naukou na pomezí několika vědních disciplín, je naukou multidisciplinární.*“ Slovo kriminalita se skládá z latinského slova crime = zločin a řeckého slova logos = učení (Kuchta, Kratochvíl, 2002).

Novotný, Zapletal (2008, str. 18) uvádějí: „*Kriminologie zkoumá kriminalitu, její pachatele a oběti a její kontrolu jako společenskou realitu, jako skutečně existující (reálný) fenomén, je tedy vědou empirickou. Kriminologie je založená hlavně na kriminologických empirických výzkumech, jejichž poznatky musí být přezkoumatelné.*“

Bouřa (2003, str. 9-10) uvádí: „*Kriminologie má vztah i k jiným vědám jako je např. sociologie, psychologie, do níž patří několik oblastí jako např. pedagogická psychologie (psychologické otázky školní výchovy a vzdělání), psychologie práce (možnost člověka zvládat pracovní nároky), klinická psychologie (psychologický podíl na diagnostice, léčbě a prevenci duševních i tělesných onemocnění), poradenská psychologie (různé formy pomoci při řešení individuálních a skupinových problémů včetně prevence a podpory rozvoje osobnosti), psychologie tělesné výchovy ve sportu (vliv tělesného pohybu na psychiku), forenzní (soudní) psychologie (psychologické otázky trestních důsledků sociální maladaptace), vězeňská psychologie (prevence a terapie nežádoucích projevů sociální maladaptace).*“

Bouřa (2003, str. 11) uvádí: „*Kriminologie se zabývá trestním zákonodárstvím především z hlediska jeho účinnosti, zkoumá i účinnost trestního procesu.*“ *Kriminologická psychologie je převážně orientována zkoumáním celkové osobnosti pachatele, jako psychologických projevů a vztahu ke spáchání trestného činu. Další věda, ke které má kriminologie vztah, je pedagogika, která se zabývá možnostmi*

výchovného ovlivňování sociálně odchylného chování, nachází plné uplatnění v kriminologii např. v oblasti výkonu trestu.“

Hartl, Hartlová (2009, str. 278) uvádějí: *„Negativní společensko-historicky podmíněný jev tvořený souhrnem jednání, jehož důsledkem je trestná činnost.*“

Slovo kriminalita můžeme také jinak vyjádřit pojmem zločinnost. Pod slovem kriminalita si můžeme představit soubor společensky nepříznivých jevů, jenž mají danou trestní souvislost. Převážně se setkáváme spíše s kriminalitou u mládeže více páchanou chlapci nežli dívkami (Zoubková, 2002).

Zoubková (2011, str. 86) uvádí: *„Kriminalita obecná – kriminologický pojem, v němž je zahrnována kriminalita majetková, kriminalita násilná, kriminalita mravnostní. Uvedenou kategorizaci používá statistika policejní. Kriminalita (zločinnost) je úhrn sociálně škodlivých jevů, které jsou stanoveny v trestním zákoně a jsou soudně trestné. V současné právní formě jsou to právě trestné činy (v průběhu minulých období to byly zločiny, přečiny, přestupky i provinění). Pramenem základních dat o kriminalitě v legálním pojetí jsou statistické ročenky kriminality ČR.*“

Novotný, Zapletal (2008, str. 119) uvádějí: *„Kriminologie pod pojmem pachatelé chápe nejen osoby, které se dopustily činu označených zákonem jako trestné činy, ale i některé osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají. Věnuje pozornost i jedincům, kteří svým věkem (děti) nebo stavem vědomí (nepříčetnost) přesahují rámec vymezený trestním právem.*“

Novotný, Zapletal (2008, str. 150) uvádějí: *„Osoba dotčená trestným činem se označuje jako oběť a jí se nazývá viktimologie (z latinského victima – oběť).*“

V pohledu na kriminalitu z hlediska uvedených autorů je zřejmé, že náplň tohoto pojmu je totožná, avšak u každého autora trochu odlišně položená. Pokud mládež páchá kriminální činnost, tak tímto jednáním porušuje společensky dané normy, které jsou postizitelné podle trestního práva. Kriminalita má charakter společensky chorobného jednání, které se týká, ať už ublížení na zdraví, krádeže či ničení majetku atd., tak je to takové jednání, jež je ve společnosti nepřípustné. Také se v této kapitole pohlíží na pojem kriminologie z pohledu několika autorů.

Pod pojmem kriminalita můžeme chápat jednání jedince nebo jedinců, které spočívá buď v páchání přestupků, nebo trestných činů. Je třeba se zaměřit na kriminalitu mladistvých. Kriminalita mladistvých (mladých) jedinců (věková skupina 15-18 let).

Tato vývojová skupina je velmi lehce ovlivnitelná partou, jedinci chtějí někam patřit, zkusit něco nového, nechají se snadno strhnout. V této věkové skupině vznikají, tzv. party, jedinec chce někam patřit a to bývá často zlomovým bodem pro páchaní přestupků či kriminálních činů (př. alkoholismus, výtržnictví, krádeže, drogová závislost, závislost na hazardních hrách a další). Soudnictví ve věcech mládeže se zabývá kriminalitou mladistvých. Kriminalita je fenomén, který se týká celé společnosti, je přítomný v každém společenství, jak v naší zemi, tak i v zahraničí a sousedních státech. Perspektiva do budoucna je nejspíše taková, že se kriminalita z naší společnosti nedá vymístit. V dnešní společnosti plně mediálních prostředků (internet, zprávy v TV atd.) a také tisku, je jedinec každodenně obklopen tím, co se děje, jaké jsou páchané trestné činy, a tak se setkáváme s kriminálním chováním a jednáním. Je třeba společnost seznámit s tím, že nastanou určitá období, kdy se setkáváme se zvýšenými krádežemi, např. v době Vánoc či období letních dovolených, v tomto období razantně stoupají krádeže více než jindy, je to největší ráj tzv. kapesních zlodějů, kteří okrádají lidi při různých akcích, na různých místech a nejlépe při větším shromáždění osob, kdy se jeden tiskne na druhého. Pokud se prostřednictvím mediálních prostředků odvysílá kampaň s cílem před tímto varovat, tak si lidé na svoje věci budou dávat větší pozor. Podstatné je dávat společnosti takové zprávy, které nejsou nadbytečné, přehnané a zkreslené.

Z pedagogického hlediska je pohled na kriminalitu dětí a mládeže takový, že jedince je třeba seznámit, co je to přestupek a trestný čin, jaký to bude mít následek, když ho spáchá, co pro ně znamená následné opatření. Je důležité dětem říkat, aby se k sobě chovaly hezky, neubližovaly si. Existují různé zápisníčky, např. Ajaxův zápisník, kdy se pedagog věnuje dětem v určité pasáži, seznamuje, s jakými negativními jevy se mohou ve společnosti setkat. Nelze opomíjet, aby se otázkou kriminality zabývala rodina, rozebrala vše, co se děje a je prezentováno v médiích, proč se to děje a je špatné, co to znamená pro celou naši společnost. Je zapotřebí, aby děti a mládež znaly důsledky svého jednání. Kriminalita je celospolečenský problém a je potřeba, aby i společnost zaujala určitý postoj, který bude efektivní a účinný.

2.2 Delikvence, agresivita dětí a mládeže

Bouřa (2003, str. 8) uvádí: „*Delikvence je širší pojem, nežli kriminalita. Zahrnuje i činy jinak trestné, které spáchali nezletilí (osoby mladší 15 let) a osoby trestně neodpovědné pro nepříčetnost. Do pojmu delikvence patří i přestupky.*“

Matoušek, Matoušková (2011, str. 311) uvádějí: „*Delikvence – všechny typy jednání, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků.*“

Zoubková (2002, str. 11) uvádí: „*Delikvence je pojem obecně označující protiprávní jednání. Zahrnuje dva druhy jednání a to 1) delikty (i civilní delikty) tedy skutky, které zahrnují odpovědnost za náhradu škody v občanském právu. 2) prekriminalita jsou činy jinak trestné, kterých se dopouštějí děti před dosažením trestní odpovědnosti a které, pokud by je spáchaly osoby starší, byly by považovány za trestné činy.*“

Zoubková (2011, str. 21) uvádí: „*Cílem násilného jednání je ublížit (úmyslné ublížení na zdraví, šikanování, domácí násilí, týrání lidí ale i zvířat) v případě autoagrese ublížit sám sobě. Násilí může směřovat i proti věci (vandalismus), ale jako násilí je často posuzována i hrozba užití násilí (vydírání). Nejzávažnějším projevem násilí směřujícího proti jinému člověku je vražda a proti vlastní osobě – sebevražda. Agrese a agresivita se často zaměňují nebo používají jako synonyma.*“

Je třeba také charakterizovat pojem agrese. Je to čin, který má znaky bojovnosti a útočnosti. Jedinec, jenž se chová agresivně záměrně a vědomě útočí na člověka nebo věc (Hartl, Hartlová, 2009).

Agresi (útočnost) můžeme zařadit k přirozenému stylu jednání člověka. Koncept agrese je osobité chování jednotlivce. Agresivita se vyznačuje psychickým tempem nebo také zrychlením k útočnému chování či jednání. Důležité u agresivity je objasnit počátek, příčinu agresivního chování či jednání. Neboli, jinak řečeno, jde o zkoumání, za jaké příčiny se člověk chová nebo jedná agresivně. Proč se tak jedinec chová, jaká je příčina? (Čírtková, 2006).

Čírtková (2006, str. 176-177) uvádí: „*Mezi hlavní funkce agrese patří: Instrumentální funkce – (odstraní odpor, zastraší protivníky či konkurenty atp.). Násilí je prostředek k dosažení vytyčeného cíle. Expresivní funkce – násilí funguje jako prostředek sebevyjadřování (exprese) a etablování se na určitém místě skupinového*

žebříčku. Experimentální (zážitková) funkce násilí – byla opakovaně zjištěna i výzkumně. Vyjadřuje fakt, že fyzické násilí může být pro některé jedince zdrojem silných (tělesných) zážitků. Násilí pak funguje téměř jako „droga,“ vyvolává chuť experimentovat, získávat nové, silnější zážitky a také překračovat dosavadní hranice. S násilím se také setkáváme v mediálních prostředcích, jako jsou např. filmy, které mají násilnický, agresivní podtext, dále v počítačových hrách, které zvyšují přítomnost násilí, agresivity v běžném světě.“

Již nenarozené dítě působí na náladu matky, dále i depresivní stavy matky, které ho psychicky traumatizují a také úzkosti, jež mají vliv na jeho budoucí temperament.

Je zapotřebí, aby matka byla po dobu těhotenství obklopena láskou a péčí. K tomu příjemné prostředí, idylický vztah a hlavně opora partnera.

Kojenec musí dostávat své potřeby např. lásku, jídlo apod., když se mu těchto potřeb nedostává, může se stát, že se vytváří jeho násilnický rejstřík (jedinec potřebuje nějakým způsobem svou potřebu získat, zkusí jiný prostředek, jak ji získat). Tímto způsobem dítě poznává, že je svět nelítostný a s nikým se nemazlí, a proto bude také nelítostné, protože si myslí, že je takové chování správné. Je přesvědčeno, že pokud se tak chová, svojí potřebu dostane (jak se okolí chová ke mně, tak se budu chovat k němu).

Jestliže se ale budeme k dítěti chovat tak, že jeho potřebu vyslechneme a zareagujeme na ni, vyvoláme v něm pocit důvěry v lásku rodičů, vzájemné porozumění. Pro další rozvoj a vývoj jedince je důležitá důvěra obou rodičů. Jak otec, tak matka mají určitou roli a pozici ve výchově dítěte, oba jsou velice důležití.

Dítě v období, ve kterém začíná zapojovat nějakým způsobem pohyb, např. plazit se, chodit, poté prohlíží své okolí a již nastává období, kdy porušuje zákazy. V tuto chvíli musí rodiče k dítěti zaujmout postoj, kdy mu určí, co je správné a co naopak špatné, co se dělat může a co ne (Antier, 2004).

Je ovšem důležité dítě seznámit s právy a povinnostmi dané rodiny, která všichni členové dodržují, musí vědět, jaká má práva a povinnosti a co následuje, když je poruší. Jak se postavit k násilnickému chování dítěte, je podstatné si s ním o jeho reakci promluvit, má nárok se rozhněvat, použít negativní reakci, ale pouze v přímé úměře, aby nebyla přehnaná. V rodině by to mělo fungovat tak, že pokud dítě začne křičet, ječet, předvádět agresivní chování, tak rodiče na jeho zlost odpoví také křikem. Důležité

je si o všem v klidu promluvit. Když se rodiče postaví k dítěti negativně, k jeho agresivnímu chování, bude si myslet, že násilí se řeší násilím a pokud bude něco chtít, musí si to vybojovat křikem. Jestliže se kolem dítěte pořád křičí, může se stát, že se nedokáže naučit řídit své agresivní impulzy. V rodině, kde se neustále na dítě křičí, vzniká a zvyšuje se v něm zuřivost a divokost. Pokud se v rodině vyskytuje neustálé křičení, prostředí neshod, úderů a strachu, dítě se těmito projevy učí a pěstuje se u něj násilnické, agresivní chování, které je pro něj běžné. Je klíčové si s dítětem umět o dané věci promluvit a najít společné řešení problému. Pokud žije v rodině, kde se používá násilí, myslí si, že je to normální způsob chování, pro něj běžné, a tak se také chová.

Jestliže na násilí dítěte, jako rodič, odpovím násilím, tak si bude myslet, že je to přirozený prostředek komunikace mezi lidmi. Podstatné je, aby si rodiče se svým dítětem hráli a vysvětlovali mu různé situace a činnosti, kterými ho učí k slovní komunikaci a napomáhají mu se učit, jak se má chovat v určitých situacích a předchází tím agresivnímu chování.

V rodinném zázemí, kde má dítě pocit bezpečí, ať se mu stane cokoli, ví, že se může vrátit domů a v rodině najde vždy oporu a porozumění, zde se mu jeho agresivita a asociální dispozice usměrňují. Pokud se do rodiny narodí druhé dítě, může se u prvorozeného dítěte, jelikož byl doposud jedináček, objevit agresivní chování, které používá jako prostředek, jak na sebe upozornit. U staršího dítěte je potřeba hodnotit a chválit jeho zlepšení. Již v nízkém věku si můžeme všimnout agresivity mezi dětmi, hlavně v mateřské škole. Chovají se tak, jak jsou vychovávané a projevují se, jak je pro ně v rodině přirozené. Někteří jedinci v mateřské škole, v jedné třídě mohou být dva až tři agresori, kteří se spojí a chovají se agresivně a ošklivě vůči ostatním dětem. Děti se v dnešní době neumějí vzájemně omluvit, pokud si nějak ublíží, berou si mezi sebou hračky, aniž by se kamaráda, který si s danou hračkou hraje, zeptaly, zda si ji mohou půjčit, schválně se pošťuchují, žalují. Již v mateřské škole chce mít dítě nějaké postavení. Každé dítě je jiná osobnost (Antier, 2004).

Agresivita není jen záležitostí chlapců, ale pocítujeme i nárůst u děvčat. Agresivnímu chování u dětí napomáhá televize, kde dítě vidí, jak se hlavní hrdina chová agresivně, určí si ho za vzor a bude se chovat stejně. Dále děti ovlivňují různé chlapecké hry, kde se používají zbraně, také hry na počítači, playstation, zde chce být dítě stejné, jako hlavní hrdina, bez žádného rozdílu a projevu. V některých hrách se často objevuje

násilí, bojování a zabíjení. V období vývoje jedince mezi 7 a 12 lety je podstatné období, kdy se začleňuje do sociální skupiny. Důležitým mezníkem v jeho životě je vstup do školy, zde si utváří sociální roli a postavení, vytváří se různé skupinky. Dítě neumí rozeznat fiktivní a reálný svět. Projevy agresivity u dívek jsou verbální formulování, rozepře, rivalita mezi kamarádkami. Projevy agresivity u chlapců jsou potyčky, zlost, netaktnost, poškozování věcí, rozpor, bití (Antier, 2004).

2.3 Legislativní vymezení, která jsou spojená s kriminalitou (zákony, předpisy) zaměřené na děti a mládež

„Zákon č. 218/2003 Sb.

O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

§1

Účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům

(1) Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

(2) Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páchání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchání protiprávních činů.

(3) Pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů.

§2

Vymezení některých pojmů

(1) Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí

a) mládeží děti a mladiství,

b) dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku,

c) mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.

(2) Podle tohoto zákona se dále rozumí

a) protiprávním činem provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný,

b) opatřeními výchovná opatření (§ 15 až 20), ochranná opatření (§ 21 až 23) a trestní opatření (§ 24 až 35) u mladistvých a opatření ukládaná dětem mladším patnácti let (§ 93); přiměřená omezení a přiměřené povinnosti ve smyslu trestního zákoníku a trestního řádu nahrazují výchovná opatření,

c) orgány činnými podle tohoto zákona jsou policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež,

d) soudem pro mládež zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu,

e) obecným soudem jiný senát nebo samosoudce téhož soudu nebo jiný soud, který neprojednává protiprávní činy mládeže.

§ 3

Základní zásady

(1) Nikdo nemůže být podle tohoto zákona postižen za čin, který nebyl trestný podle zákona v době, kdy byl spáchán, a jen tento zákon v návaznosti na trestní zákoník stanoví, které jednání je proviněním nebo činem jinak trestným, a sankce a způsob jejich ukládání, směřující především k obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění dítěte mladšího patnácti let nebo mladistvého do rodinného a sociálního prostředí a k předcházení protiprávním činům.

(2) Trestní opatření lze použít pouze tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávním činům, by zřejmě nevedly k dosažení účelu tohoto zákona.

(3) Opatření uložené podle tohoto zákona musí přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno, včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i jeho osobním, rodinným a sociálním poměrům, a musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu. Politické, národní, sociální nebo náboženské smýšlení mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let, jeho rodiny nebo rodiny, v níž žije, anebo způsob výchovy mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let nemůže být důvodem k uložení opatření podle tohoto zákona.

(4) V řízení podle tohoto zákona je třeba postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti níž se vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání byla vyvozena odpovědnost podle tohoto zákona. Řízení je přitom třeba vést tak, aby působilo k předcházení dalším protiprávním činům. Orgány činné podle tohoto zákona přitom spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

(5) V řízení podle tohoto zákona je třeba chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby každá taková osoba byla chráněna před škodlivými vlivy, a při dodržení zásady, že je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

(6) Každé dítě mladší patnácti let nebo mladistvý, nestanoví-li tento zákon jinak, má právo na to, aby jeho čin byl projednán bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem pro mládež.

(7) Řízení podle tohoto zákona musí směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo se mu dostalo jiného přiměřeného zadostiučinění.

(8) Soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mládeže musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží.

§ 4

Výkon soudnictví ve věcech mládeže

Soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež.

§ 5

Odpovědnost mladistvého

(1) Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

(2) Dopustí-li se mladistvý uvedený v odstavci 1 činu jinak trestného nebo není-li z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, lze vůči němu použít vedle ochranných opatření (§ 21) obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let.

§ 6

Provinění

(1) Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění.

(2) Nestanoví-li tento zákon jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákoník.

§ 7

Účinná lítost

Trestnost činu, na který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, spáchaného mladistvým zaniká, jestliže mladistvý po spáchání činu

a) dobrovolně odstranil nebo napravil způsobený následek, anebo se o to pokusil, zejména nahradil způsobenou škodu, učinil opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusil odčinit způsobené následky,

b) svým chováním projevil účinnou snahu po nápravě a

c) čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro spole

§ 8

Promlčení trestního stíhání

(1) Trestnost činu zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí

- a) deset let, jde-li o provinění, na které trestní zákoník stanoví výjimečný trest,*
- b) pět let, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let,*
- c) tři léta u ostatních provinění.*

(2) Ohledně počátku, stavení a přerušení promlčecí doby platí obdobně ustanovení trestního zákoníku.

(3) Uplynutím promlčecí doby nezaniká trestnost provinění, stanoví-li tak ohledně promlčení trestných činů trestní zákoník.

§ 9

Účel opatření

(1) Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páchání provinění.

(2) Ustanovení trestního zákoníku o mimořádném zvýšení trestu odnětí svobody se u mladistvých neužije.

§ 10

Druhy opatření

(1) Mladistvému lze uložit pouze tato opatření:

- a) výchovná opatření,*
- b) ochranná opatření a*
- c) trestní opatření.*

(2) Výchovná opatření je možné mladistvému, proti němuž se řízení vede, uložit s jeho souhlasem již v průběhu tohoto řízení před rozhodnutím soudu pro mládež o vině mladistvého.

§ 11

Upuštění od trestního opatření

(1) Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému, který spáchal provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě,

a) jestliže vzhledem k povaze spáchaného činu a k dosavadnímu životu mladistvého lze důvodně očekávat, že již projednání věci před soudem pro mládež postačí k jeho nápravě,

b) dopustil-li se činu z neznalosti právních předpisů, která je zejména vzhledem k jeho věku, rozumové vyspělosti a prostředí, ve kterém žil, omluvitelná, nebo

c) jestliže soud pro mládež přijme záruku za nápravu mladistvého a má za to, že vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl, povaze spáchaného činu a osobě mladistvého se uložení trestního opatření nejeví nutným.

(2) Upustí-li soud pro mládež od uložení trestního opatření, může věc vyřídit tím, že mladistvého napomene, anebo může přenechat postižení mladistvého zákonnému zástupci, škole, jíž je mladistvý žákem, nebo školskému zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy (dále jen "výchovné zařízení"), v němž žije; v takovém případě si soud pro mládež předem vyžádá stanovisko školy nebo výchovného zařízení. Zákonný zástupce, škola nebo výchovné zařízení jsou povinni o výsledku vyrozumět soud pro mládež.

§ 12

Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému i tehdy, jestliže

a) mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud pro mládež má za to, že zabezpečovací detence nebo ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravu mladistvého lépe než trestní opatření, nebo

b) je vůči němu užito ochranné nebo výchovné opatření a k dosažení účelu tohoto zákona není třeba uložit trestní opatření.

§ 13

Upustí-li soud pro mládež od uložení trestního opatření, hledí se na mladistvého, jako by nebyl odsouzen.

§ 14

Podmíněné upuštění od uložení trestního opatření

(1) Za podmínek uvedených v § 11 odst. 1 může soud pro mládež podmíněně upustit od uložení trestního opatření, považuje-li za potřebné po stanovenou dobu sledovat chování mladistvého.

(2) Při podmíněném upuštění od uložení trestního opatření soud pro mládež stanoví zkušební dobu až na jeden rok. Zároveň mladistvému může uložit ochranné opatření nebo výchovné opatření směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou proviněním způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané proviněním.

(3) Soud pro mládež může vzhledem k okolnostem případu a osobě mladistvého ponechat podmíněné upuštění od uložení trestního opatření v platnosti i přesto, že mladistvý zavinil uložení trestního opatření, a

a) stanovit nad mladistvým dohled, pokud nebyl již uložen,

b) přiměřeně prodloužit zkušební dobu, ne však o více než jeden rok, nebo

c) stanovit dosud neuložená výchovná opatření uvedená v § 15 až 20 směřující k tomu, aby mladistvý vedl řádný život.

(4) Jestliže mladistvý, u něhož bylo podmíněně upuštěno od uložení trestního opatření, vedl ve zkušební době řádný život a vyhověl uloženým opatřením, vysloví soud pro mládež, že se osvědčil; jinak rozhodne o uložení trestního opatření, a to popřípadě již během zkušební doby.

(5) Neučinil-li soud do jednoho roku od uplynutí zkušební doby rozhodnutí podle odstavce 4, aniž na tom měl mladistvý, u něhož bylo podmíněně upuštěno od uložení trestního opatření, vinu, má se za to, že se osvědčil.

(6) Bylo-li vysloveno, že se mladistvý, u něhož bylo podmíněně upuštěno od uložení trestního opatření, osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil, hledí se na něj, jako by nebyl odsouzen.

§15

Ukládání a druhy výchovných opatření

(1) Při upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření mohou být k dosažení účelu tohoto zákona uložena mladistvému výchovná opatření. Dovoluje-li to jejich povaha, je možné použít vůči mladistvému výchovného opatření i vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení. Výchovná opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření; jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let.

(2) Výchovnými opatřeními jsou

- a) dohled probačního úředníka,*
- b) probační program,*
- c) výchovné povinnosti,*
- d) výchovná omezení,*
- e) napomenutí s výstrahou.*

(3) Výchovná opatření může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce ukládat se souhlasem osoby, proti níž se řízení vede, již v průběhu trestního řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Mladistvý může kdykoli v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení svůj souhlas odvolat prohlášením adresovaným soudu pro mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci, který vede řízení. Výkon výchovného opatření tím končí.

(4) Výchovná opatření usměrňují způsob života mladistvého, a tím podporují a zajišťují jeho výchovu.

(5) Jestliže se ukáže, že úplné nebo včasné plnění výchovného opatření je pro mladistvého nemožné nebo je nelze na něm spravedlivě požadovat, soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce nařízené výchovné opatření zruší nebo změní.

(6) Zjistí-li soud pro mládež, že jsou dány důvody pro nařízení ústavní výchovy podle zákona o rodině, dá obecnému soudu podnět k zahájení řízení“

(<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakont>).

Zoubková (2002, str. 195,197) uvádí: „*Vládní návrh č. 1017/2001 zákona O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) – ČÁST PRVNÍ odpovědnost mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže.*

Díl 5

§20

Dohled probačního úředníka

- (1) Dohled probačního úředníka se rozumí pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených mladistvému soudem mládeže a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajících ze zákona a jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.*
- (2) Účelem dohledu probačního úředníka je:*
  - a) sledování a kontrola chování mladistvého, zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti,*
  - b) odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.*
- (3) Mladistvý, kterému byl uložen dohled probačního úředníka, je povinen:*
  - a) spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví na základě programu jeho výkonu,*
  - b) dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu budou stanoveny probačním úředníkem, při stanovení těchto lhůt probační úředník přihlídně k poměrům mladistvého, jeho životní situaci v době výkonu dohledu i k prostředí, v němž žije,*
  - c) informace probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených přiměřených omezení nebo povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem,*
  - d) nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do svého obydlí.*

§ 23

Výchovná omezení

Soud mládeže a v přípravném řízení státní zástupce může mladistvému uložit výchovné omezení, aby zejména

- a) nenavštěvoval určitý podnik, zařízení nebo jiné nevhodné prostředí,*
- b) nestýkal se určitými osobami,*
- c) nezdržoval se na určitém místě nebo v určitém obvodu,*
- d) nepřechovával předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,*
- e) nepožíval návykové látky,*
- f) neúčastnil se hazardních her, sázek a herní na výherních hracích přístrojích,*
- g) neměnil bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého bydliště,*
- h) neměnil bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.“*

Zoubková (2002, str. 205-206) uvádí: „Oddíl 3

§ 43

Práva mladistvého

(1) Mladistvý má právo na zacházení přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti.

(2) Mladistvý musí mít obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit.

(3) Ve vykonávacím řízení musí mít mladistvý obhájce

- a) jestliže soud mládeže rozhoduje ve veřejném zasedání a mladistvý nedovršil osmnácti let,*
- b) jde-li o podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody mladistvého, který v době konání veřejného zasedání nedovršil devatenáctý rok.*

(4) V řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy musí mít mladistvý obhájce, jestliže v době konání veřejného zasedání nedovršil devatenáctý rok.

(5) Všechny orgány činné podle tohoto zákona jsou povinny vždy mladistvého poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Ve vhodných případech jej poučí i o podmínkách pro podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání nebo odstoupení od trestního stíhání.“

Tato kapitola je věnována legislativnímu vymezení, které je spojené s kriminalitou (zákony, předpisy) zaměřenou na děti a mládež. Je třeba zdůraznit, že je nastavených legislativních zákonů a předpisů podstatné dodržovat. Hlavně to, co je v zákonech uvedené, musí být kontrolované a postižitelné. Bylo by zapotřebí, aby postihy, které mají být přiměřené k tomu, co jedinec spáchal a byl za to dostatečně potrestán, navrhnout zpřísnění zákonů a jejich následné dodržování. Opatření, která by mohla přispět k vylepšení situace, např. větší trestní odpovědnost, prodej alkoholu a tabákových výrobků od věkové hranice 21 let, ale také kontroly a dohled nad prodeji alkoholu a tabákových výrobků. Pokuty pro osoby, které tyto nápoje a látky požívají dříve než by měly. Další možností je snížení trestní odpovědnosti na 13 let z důvodu častějších krádeží ze strany dětí a mládeže. Krádeže mohou mít charakter skupinový, organizovaná skupina, dále např. zapsání do party (pokud něco odcizíš, budeš patřit do naší party) nebo pomocí krádeže zcizí předmět a ten poté prodají někomu jinému. Vymezení zákona o soudnictví ve věcech mládeže je dané právním předpisem, který je cílený souhrnným východiskem v trestních záležitostech mladistvých. Hlavní idea tohoto zákona je tzv. restorativní justice (neboli také ze slovníku cizích slov je to obnovovací justice využívající např. probační a mediační služby), jejichž klíčovou myšlenkou je propojení plně celným zákonem. Hlavním pojetí je v tom, že je zapotřebí rozlišovat kriminalitu páchanou mládeží od dospělých. Význam zákona o soudnictví ve věcech mládeže je v docílení kladného efektu v oblasti prevence kriminality mládeže a to za pomoci kladného účinku. Shrnutí zákona č. 218/2003 Sb. (Zákon o soudnictví ve věcech mládeže) zde je v první řadě vysvětlený smysl zákona a jeho spolupráce s ostatními zákony, formulace nějakých daných pojmů, výkon ve věcech mládeže, odpovědnost mladistvého jedince, provinění, účinná lítost, promlčení trestného stíhání, záměrný postup, druhy opatření což jsou výchovná dále ochranná a trestní opatření poté jsou tato opatření samostatně níže v zákoně rozepsaná a také jsou vysvětleny, kdy se tyto kroky ukládají a dále. Pokud je čin spáchán děti, což je věková hranice, kdy je

jedinec mladší patnácti let, tak se tímto zabývají nebo také konají sody pro mládež. Pokud mladistvý spáchal trestný čin v nepřítomnosti, nedokázal rozeznat, že svým jednáním způsobil trestný čin, tak není za tento trestný čin potrestaný. Když mladistvý spáchá trestný čin, tak tomuto činu pojmenováváme jako provinění. V zákoně o soudnictví ve věcech mládeže je vyzdvihnutý nezbytný určitý vztah (partnerství) a součinnost mezi orgánem sociálně právní ochrany dětí (zkratka OSPOD) a Probační a mediační služba. Je zde zákoně vyzdvihnutá náplň činností OSPODU a Probační a mediační služby. Probační a mediační služba má za cíl vést k uskutečňování trestní oprávněnosti. Dále se účastní na vyřešení neshodu na dvou stranách a to ze strany pachatelů a obětí trestné činnosti. Služba se zabývá novými alternativními prostředky pro vyřešení trestných činů. Tato služba vznikla na základě zákona č. 257/2000 Sb. Dohled probačního pracovníka spočívá v tom, že stále kontroluje chování mladistvého jedince v rodinném prostředí, prostředek výchovného vlivu ze strany rodinných příslušníků, dozor nad dodržováním daného za pomoci probačního programu. Je velice důležité z hlediska legislativy, aby byl mladistvý poučen o svých právech.

2.4 ZÁKLADNÍ POJMY

2.4.1 Dítě

Zoubková (2002, str. 12) uvádí: „*Dítě je jedinec, kterému je méně než 15 let. Tento pojem se vztahuje na jedince, kteří z důvodu nedovršení věku nemají trestní odpovědnost.*“

Hartl, Hartlová (2009, str. 117) uvádějí: „*Dítě je lidský jedinec v období od narození do 15 let.*“

Zoubková, Nikl (2001, str. 85) uvádějí: „*Dítě je pojem, používaný především Úmluvou o právech dítěte. Úmluva, OSN, která je závazná i pro Českou republiku, chápe dětmi osoby nezletilé. V návaznosti na Úmluvu použil pojem dítě trestní zákon u skutkové podstaty únosu a obchodování s dětmi. U těchto skutkových podstat trestní zákon dítětem rozumí osobu mladší než osmnáct let, pokud podle právního řádu nedosáhla zletilosti již dříve. Stejně chápou i interní normy Policejního prezidia ČR. Trestní zákon však pojem dítě znal již před přijetím Úmluvy o právech dítěte u trestního činu opuštění dítěte a vraždy novorozeného dítěte matkou. V tomto případě zákon žádnou věkovou hranici pro dítě neurčil. Judikatura ke skutkové podstatě trestného činu únosu stanoví, že se jedná především o dítě útlého věku, které není schopné vlastními silami čelit nepříznivé situaci, ve které se ocitlo. Může jít i o starší dítě, pokud vzhledem ke své nesamostatnosti, stejně jako vzhledem k podmínkám prostředí, kde zůstalo opuštěné, není schopno se samo vymanit z nebezpečí. Dítě je pojem používaný však i Listinou základních práv a svobod, zákonem o rodině, zákonem o sociálně-právní ochraně dětí i zákonem o přestupcích. Tyto normy dítětem převážně rozumí „dítě nezletilé“ (v souladu s pojmem „nezletilý“ podle občanského zákoníku).*“

„*Dítě mladší 15 let je terminologie používaná v zákoně o rodině. Směřuje na případy, kdy rodič použil dítě ke spáchání trestního činu, protože dítě ještě samo není trestně odpovědné. Policejní praxe pomocně, používá pro tuto věkovou kategorii nepřesně právní pojem nezletilý, současná praxe státního zastupitelství a zákon o trestním soudnictví nad mládeží (č. 48/1931 Sb.) termín nedospělý.*“

Dítě je osoba, za kterou zodpovídají rodiče nebo zákonní zástupci. Za svoje činy a skutky nese trestní odpovědnost – nemůže být v rámci zákona trestané. Pod pojem

dítě můžeme zařadit vývojové etapy – prenatální etapa, toto vývojové období začíná početím a končí narozením dítěte. Novorozenecké stádium, kojenecká etapa (3 měsíce až 1 rok), v tomto vývojovém období jde hlavně o péči matky k dítěti, vytváří se mezi nimi mateřské pouto, jedinec poznává okolní svět a buduje si důvěru k nejbližším, začíná poznávat své nejbližší, je to období, kdy na něj působíme jak kladně, tak záporně. Batolecí etapa (1-3 roky), v tomto období je dítě závislé na člověku, začíná mluvit, také se vyznačuje svou vzdorovitostí (období vzdoru). Předškolní věk (3-6 let), ze začátku se u dětí setkáváme s otázkou PROČ?, dále se utváří sebevědomí. Dítě zažívá novou zkušenost a to je vstup do mateřské školy, kde je poprvé sám bez rodičů. Mladší školní věk (6- 11 let), v této vývojové fázi začíná povinná školní docházka, což je pro něj podstatná životní změna, musí se naučit soustředit na určitý časový úsek, na určitou činnost, ve škole se také učí disciplíně a poslouchat na pokyny, musejí se naučit podvolit autoritě jiného dospělého člověka, ve škole učitele. Děti se učí zodpovědnosti a určitému řádu, kdy je vyučovací hodina. Po vstupu do školy si dítě buduje vztah k učiteli, nejprve si děti budují takový vztah k učiteli, že se s ním identifikují, mají ho rádi, je pro ně velice oblíbený. Důležitá je také školní třída neboli spolužáci, zde vznikají určité skupinky dětí, které se různě rozčleňují, vznikají tzv. „vůdci třídy.“ Učitel se poté dostává do pozadí. Pro dítě je ve škole velice důležitý kolektiv složený s vrstevníky, kteří jedince ovlivňují.

Pojem dítě spadá do věkové kategorie, která je od narození do 15 let. Pro pojem dítě se také užívá také pojetí nezletilí. Pojem dítě např. užívá Úmluva o právech dítěte, zákon o rodině, listina práv a svobod, zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Pro dítě jsou velmi důležití rodiče a vybudované vztahy a pouto k nim. Důležité je, aby rodiče naučili dítě správným návykům. Pokud dítě dělá něco špatně, je třeba mu to vysvětlit, z jakého důvodu se to nedělá, proč se rodiče zlobí a pak dítě adekvátně potrestat. Dále by rodiče měli dětem číst s knížek, povídat si s nimi co vidí na obrázcích před diváním se na pohádky v televizi. Dítě je vývojová fáze, ve které musíme dítě nejvíce vybavit do života. Je důležité, aby rodiče pro svoje dítě připravili dobré rodinné zázemí. Výchova dětí je individuální, každý rodič má určitý výchovný styl. Děti celý život někdo ovlivňuje a směřuje určitou cestou. Tak jak se děti chovají, vychází z výchovného působení rodičů a z rodinného zázemí.

2.4.2 Mládež, mladý dospělý, osoba blízká věku mladistvému

Šamal, Válková, Sotolář, Hrušková, Šámalová (2004, str. 9) uvádějí: *„Ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže vymezuje základní pojem mládež, kterými se rozumí dvě skupiny: - děti mladší patnácti let a mladiství. „Dítě mladší 15 let je osoba, která v době spáchání činu jinak trestního nedovršila patnáctý rok věku. Patnáctý rok věku je dovršen, až uplynutím dvacáté čtvrté hodiny takového dne.“*

Zoubková (2002, str. 12, 13) uvádí: *„Pod pojetí mládež se ukrývají tři věkové kategorie: děti ještě trestně odpovědné, 2) mladistvé, 3) mladé dospělé. Mladý dospělý je věková kategorie od 18 let výše. Horní hranice není chápána jednotně, je volná někdy do 21 let, jindy do věku 24 let, ale i do 30 let. Osoba blízká věku mladistvého je pojem trestněprávní. Je to období mezi 18. a 19. rokem života.“*

Zoubková (2011, str. 115) uvádí: *„Mladý dospělý pachatel je kriminologický pojem označující věkovou kategorii pachatelů trestných činů, kteří v době spáchání trestního činu byli ve věku od zletilosti (osmnácti let) výše. Horní hranice pro mladé dospělé není v kriminologii pevně stanovena. Trestní právo užívá pojem osoba blízká věku mladistvých bez určení horní hranice.“*

Zoubková, Nikl (2001, str. 86) uvádějí: *„Mládež je ve společenských vědách spojována s různými věkovými kategoriemi, na právu nezávisí. Ve statistice kriminality Policie ČR jsou pod pojmem mládež vykazovány fyzické osoby ve věku do osmnácti let. Osoba blízká věku mladistvého je pojem trestněprávní. Věkem blízkým věku mladistvých je chápáno období mezi 18. a 19. rokem života fyzické osoby. Pokud pachatel spáchal trestný čin v tomto věku, použije se při výměře trestu institut polehčující okolnosti a fakultativně se uplatní i zvláštní způsoby řízení proti mladistvému a specifika při výkonu trestu odnětí svobody a ochranné výchovy. Osoba mladší než 15 let je terminologie užívána trestním právem. Jde o fyzickou osobu před dovršením patnácti let věku, která spáchala čin jinak trestný a není trestně odpovědná. Lze jí však v občanskoprávním řízení uložit ochrannou výchovu.“*

Pojem mládež je vývojové období, kdy jedinci fyzicky a duševně dospívají. Je to vývojová skupina, která se musí vypořádat s několika životními změnami. V tomto období jsou jedinci trestně odpovědní. S pojmem mládež se setkáváme v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.

2.4.3 Mladistvý, nezletilý

Šámal, Válková, Sotolář, Hrušková, Šámalová (2011, str. 10) uvádějí: „*Mladistvý, jímž je osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok věku a nepřekročila osmnáctý rok svého života. Za mladistvého je proto možno považovat pachatele až dnem, který následuje po dni, kdy pachatel dovršil patnáctý rok věku.*“

Hartl, Hartlová (2009, str. 320) uvádějí: „*Mladistvý je jedinec ve věku od 15 do 18 let, již trestně odpovědný.*“

Zoubková (2011, str. 114) uvádí: „*Mladistvý pachatel je trestněprávní pojem označující kategorii pachatelů trestných činů, kteří „v době spáchání provinění dovršili patnáctý rok a nepřekročili osmnáctý rok svého věku“, tj. osoby již trestně odpovědné, ale jejichž postavení v trestním řízení je oproti starším pachatelům výrazně modifikováno (upraveno, přizpůsobeno). Zletilost je dána dovršením věku osmnácti let.*“

Zoubková (2002 str. 13) uvádí: „*Mladistvý je pojem trestněprávní označující fyzickou osobu. Mladistvou je osoba ode dne, který následuje po dni patnáctých narozenin do dne, ve kterém dovršila osmnáct let věku.*“

Zoubková, Nikl (2001 str. 86) uvádějí: „*Mladistvý je pojem trestněprávní označující fyzickou osobu. Postavení mladistvého je vázáno na dobu spáchání trestného činu. Mladistvou je osoba ode dne, který následuje po dni patnáctých narozenin do dne, ve kterém dovršila osmnáct let věku. Obecná (plná) trestní odpovědnost pachatele nastává den následující po dni, ve kterém osoba dovršila osmnáct let věku. Na trestání mladistvých se vztahuje zvláštní ustanovení i zvláštní způsob řízení a zachovává se, dokud pachatel nepřekročí 19. rok svého života (srov. Ustanovení § 301 trestního řádu).*“

Zoubková (2002 str. 13) uvádí: „*Nezletilý je fyzická osoba do osmnácti let věku, nebo která nenabyla zletilost manželstvím.*“

Zoubková, Nikl (2001 str. 86 - 87) uvádějí: „*Nezletilý je fyzická osoba, která nedovršila osmnáct let věku nebo nenabyla zletilosti manželstvím. Trestní právo pojem nezletilý nepoužívá. Zletilost je pojem občanského práva. Vyjadřuje způsobilost fyzické osoby k právním úkonům, tedy vlastními právními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti. Nabývá se dosažením osmnáctého roku, ale i dříve uzavřením manželství.*“

Do této skupiny můžeme z vývojového hlediska zařadit období pubescence, což je období dospívání a dále adolescence, což je také období dospívání, také se této vývojové skupině říká z anglického názvu teenagers. Nejprve se zaměříme na vývojové období pubescence (11-15 let), v tomto období je druhá etapa tzv. vzdoru, před člověkem stojí rozhodnutí, kam půjde dále studovat, poté je zde klíčové, že po dovršení věku 15 let dostane občanský průkaz a tím mu vzniká i právní odpovědnost za svoje jednání. Adolescence (15-20 let), je to období mezi dětstvím a dospělostí. V tomto vývojovém období jedinci tzv. hledají vlastní identitu – kdo jsem, kam patřím atd. Pod pojem nezletilý je jedinec, který nedosáhl osmnácti rok svého věku.

2.5 NEJČASTĚJŠÍ SKUTKY

2.5.1 Trestný čin

Trestní zákoník a trestní řád (2010, 15 – 16) uvádějí: „*Zákon č. 40/ 2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/ 2009 Sb.*

HLAVA II

TRESTNÍ ODPOVĚDNOST

DÍL 1

Základy trestní odpovědnosti

§ 13

Trestný čin

- 1) *Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*
- 2) *Trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*

Zavinění

§ 15

Úmysl

- 1) *Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel*
  - a) *chtěl způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem nebo*
  - b) *věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.*
- 2) *Srozumění se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.*

§ 16

Nedbalost

1) Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel

a) věděl, že může způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozil zájem chráněný tímto zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo

b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem k svým osobním poměrům věděl, měl a mohl.

2) Trestný čin je spáchán za hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.“

Po vysvětlení trestného činu podle Zákona č. 40/ 2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/ 2009 Sb. Teď je zapotřebí shrnout a popsat trestný čin, je takové jednání, které je pro společnost nebezpečné, vyznačuje se riskantním jednáním, jenž je zapsané v trestním zákoně. Trestný čin je nezákonné, ilegální jednání ve společnosti. Trestný čin je protispolečenské jednání, je to takové jednání, kterým jedinec porušuje pravidla společnosti, ta jsou daná, zapsaná, sepsaná v trestním zákoníku, pokud je poruší, bude podle trestního řádu sankcionován. Podstatné je, že trestný čin je páčán záměrně, neboli, jak udává trestní zákon, úmyslně. Jedinec ho páchá vědomě, je páčán s úmyslem někomu nějak ublížit nebo odcizit nějakou věc.

2.5.2 Přestupky

Úplné znění zákona č. 200/ 1990 Sb. o přestupcích, Trivis (2014, str. 55 – 60) uvádí: „**ZÁKON č. 200/1990 Sb., o přestupcích**

ČÁST PRVNÍ
OBECNÁ ČÁST

§ 2

Pojem přestupku

- 1) *Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.*
- 2) *Přestupkem není jednání, jímž někdo odvrací*
  - a) *přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem nebo*
  - b) *nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak.*

Zavinění

§ 3

K odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění.

§ 4

- 1) *Přestupek je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel*
  - a) *věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že tento zájem neporuší nebo neohrozí nebo*
  - b) *nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl.*
- 2) *Přestupkem je spáchán úmyslně, jestliže pachatel*
  - a) *chtěl svým jednáním porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem nebo*

- b) věděl, že svým jednáním může ohrozit zájem chráněný zákonem, a pro případ, že jej poruší nebo ohrozí, byl s tím srozuměn.
- 3) *Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých osobních poměrů povinen.*

§ 5

Věk a nepřičetnost

- 1) *Za přešupek není odpovědný, kdo v době jeho spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku.*
- 2) *Za přešupek není odpovědný, kdo pro duševní poruchu v době jeho spáchání nemohl rozpoznat, že jde o porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem, nebo nemohl ovládat své jednání. Odpovědnosti se však nezbavuje ten, kdo se do stavu nepřičetnosti přivedl, byť i z nedbalosti, požitím alkoholu nebo užitím jiné návykové látky.*

Působnost zákona

§ 7

- 1) *Odpovědnost za přešupek se posuzuje podle zákona účinného v době spáchání přešupku; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, je-li pro pachatele příznivější.*
- 2) *Pachateli lze uložit pouze takový druh sankce, který dovoluje uložit zákon účinný v době, kdy se o přešupku rozhoduje.*
- 3) *O ochranném opatření se rozhodne podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje.*

Sankce

§ 11

- 1) *Za přešupek lze uložít tyto sankce:*
  - a) *napomenutí,*
  - b) *pokutu,*
  - c) *zákaz činnosti,*
  - d) *propadnutí věci.*
- 2) *Sankci lze uložít samostatně nebo s jinou sankcí; napomenutí nelze uložít spolu s pokutou.*
- 3) *Od uložení sankce lze v rozhodnutí o přešupku upustit, jestliže k nápravě pachatele postačí samostatné projednání přešupku.*

§ 13

- 1) *Pokutu lze uložít do 1000 Kč, nestanoví-li zvláštní část tohoto zákona nebo jiný zákon pokutu vyšší.*
- 2) *V blokovém řízení (§ 84) lze uložít pokutu do 1000 Kč, pokud tento zákon nebo jiný zákon nepřipouští uložít v takovém řízení pokutu vyšší, a v příkazním řízení (§ 87) do 4000 Kč.*
- 3) *Pokuta uložená orgánem obce je příjmem obce, jejímž orgánem ve věci rozhodoval v prvním stupni. Pokuta uložená jiným správním orgánem České republiky je příjmem státního rozpočtu této republiky.*

§ 19

Zvláštní ustanovení o mladistvých

- 1) *Při posuzování předstupku osoby, která v době jeho spáchání dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku (dále jen „mladistvý“), se přihlíží ke zvláštní péči, kterou společnost věnuje mládeži.*
- 2) *Přestupek mladistvého nelze projednat v příkazním řízení.*
- 3) *Horní hranice pokuty se u mladistvých snižuje na polovinu, přičemž však nesmí být vyšší než 2000 Kč. V blokovém řízení nelze uložit mladistvému pokutu vyšší než 500 Kč; pokutu až do výše 1000 Kč lze uložit mladistvému, pokud tento zákon nebo zvláštní zákon připouští v blokovém řízení uložit pokutu vyšší než 1000 Kč.*
- 4) *Zákaz činnosti lze mladistvému uložit nejdéle na dobu jednoho roku, nebránil-li by výkon této sankce jeho přípravě povolání.*

§ 20

Zánik odpovědnosti za přestupek

- 1) *Přestupek nelze projednat, uplynul-li od jeho spáchání jeden rok; nelze jej též projednat, popřípadě uloženou sankci nebo její zbytek vykonat, vztahuje-li se na přestupek amnestie.*
- 2) *Do běhu lhůty podle odstavce 1 se nezapočítává doba, po kterou se pro tentýž skutek vedlo trestní řízení podle zvláštního právního předpisu.“*

Přestupek jedinec páchá, pokud poruší zákon č. 200/1990 Sb. Je to takové jednání, jimiž jedinci, kteří přestupek spáchají, poruší dané společenské normy. Za přestupky se udělují pokuty (a to do výše 1000 Kč) nebo jedinec, který pokutu odmítne uhradit, je předvolán k přestupkové komisi. Příklady přestupků jsou: rušení nočního klidu, pití alkoholických nápojů na veřejnosti, pokud je dítěti méně než 18 let a jede na kole bez přilby, krádeže v obchodech (musí být do 5000 Kč, aby to byl přestupek), znečištění veřejného prostranství. Nemůže být uložena sankce za přestupek osobě, která nedosáhla

věkové hranice 15 let a pokud má jedinec duševní poruchu v době spáchání přestupku. Vrátime-li se zpět k tomu, komu nemůže být sankce za přestupek uložena, jsou jedinci, kteří ještě nedosáhli patnáctý rok, což je zneužitelné, tato věková hranice by měla být snížena na 13 let. Co se týče lidí s duševní poruchou, pokud spáchají v tomto stavu přestupek, měl by za něj být odpovědný, jednou něco spáchal, co bylo protispolečenské, tak proč by za to nemohl být potrestáný. Pokud je jedinec duševně nemocný a nemůže žít ve společnosti lidí, měl by se buď léčit, nebo by mu měla být nařízena ústavní léčba, kde musí být, vše dodržovat a léčit se.

2.5.3 Přečiny

Trestní zákoník a trestní řád, úplné znění (2010, str. 15) uvádějí:

„Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Ve znění zákona č. 306/2009 Sb.

HLAVA II.

TRESTNÍ ODPOVĚDNOST

§14

Přečiny a zločiny

- 1) Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny.*
- 2) Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody a horní hranicí trestní sazby do pěti let.*
- 3) Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“*

2.6 STRUKTURA KRIMINALITY DĚTÍ A MLÁDEŽE

2.6.1 Majetková kriminalita, drogová kriminalita, loupež,

Majetková kriminalita

Zoubková (2011, str. 84) uvádí: „*Kriminalita majetková – součást kriminality obecné. Jednání spočívá v útoku proti cizímu majetku (fyzických i právních osob). Kriminologický pojem má tři pojetí: 1. získání majetku – zejména krádež, podvod a zpronevěra; 2. poškození majetku – zejména poškození cizí věci; 3. využití trestné činnosti jiného – zejména podílnictví. Registrovaná majetková kriminalita je tradičně nejpočetnější ze všech druhů kriminality jak v absolutních číslech, tak v podílu na celkové kriminalitě (více než 60%). Nejčastěji jsou registrovány krádeže prosté a krádeže vloupáním. Objasněnost je rovněž tradičně nízká (nepřesahuje 1/5). Na majetkové kriminalitě se podílí až polovina recidivistů a podíl mladých pachatelů je vyšší než u jiných druhů kriminality. Od počátku kriminologie byla majetková kriminalita spojována především s chudobou a bídou jako kriminalita z nouze. Základem prevence majetkové kriminality je situační prevence.*“

Majetková kriminalita se především vyskytuje u dětí a mladistvých. Do majetkové kriminality patří krádeže, ničení cizí věci, vandalství, kterou páchají jednotlivci nebo i skupinově. Dále majetkovou kriminalitu provádějí jedinci, kteří jsou závislí na hracích automatech nebo drogách (Zoubková, 2002).

Specifikem pro majetkovou kriminalitu dětí a mládeže jsou krádeže, kterými si zajišťují finanční prostředky pro sebe nebo pro partu, aby si mohl např. zakoupit drogy apod. Příčiny páchaní majetkové kriminality jsou takové, např. obohacení se z důvodu nouze peněz a to z důvodu, buď nedostatek finančních prostředků v rodině, nebo dítě dostává tzv. „kapesné“, které mu nestačí. Jinou příčinou může být, že má jedinec potřebu si opatřit drahou věc, která je pro něj zcela nedosažitelná kvůli společenskému postavení. Velmi často dochází k nabytí finančních prostředků, aby si po jejich získání jedinec opatřil alkoholické a tabákové výrobky, drogy atd. Nicméně, v dnešní době má některá mládež vysoké nároky, potřeby na vlastní životní styl, proto je jedinou možností kvůli nedosažitelným nárokům, dosáhnout jich za pomoci trestné činnosti (Kvasničková, 2013).

Mravnostní kriminalita

Zoubková (2011, str. 85) uvádí: „*Mravnostní kriminalita – součást kriminality obecné. Trestní právo pojem mravnostní kriminalita nepoužívá. V kriminologickém pojmu jsou zahrnuty dva okruhy kriminálního jednání: 1. kriminalita sexuální (ukájení pohlavního pudu ve společensky netolerované formě; především proti vůli jiné osoby nebo nerespektování trestním právem stanoveného počátečního věku pro sexuální chování a kde tak hrozí nebezpečí poškození tělesného, duševního a mravnostního vývoje – především znásilnění, pohlavní zneužívání); 2. kriminalita spjatá s prostitucí (prostituce je spojována s kuplířstvím a obchodováním s lidmi, doprovázená je kriminalitou násilnou a majetkovou, často páchaná organizovanou formou). Kriminalitu mravnostní registruje statistika policejní – na kriminalitě obecné se podílí nejmenším podílem. Předpokládána je vysoká latence, především u pohlavního zneužívání. Výrazné zastoupení má sociální prevence kriminality a viktimologická prevence kriminality.*“

Násilná kriminalita

Zoubková (2011, str. 85 – 86) uvádí: „*Kriminalita násilná – součást kriminality obecné. V kriminologii se v souvislosti s pojmem násilí hovoří o pojmu agresivita. Pojem násilná kriminalita je pojem kriminologický, nikoli právní. Trestní právo pojem násilná kriminalita neužívá a neuvádí násilné trestné činy jako ucelenou skupinu. Kriminologický pojem má dvě pojetí: 1. užší – je nejobvyklejší, zahrnuje úmyslné užití fyzického násilí (resp. pohrůžky násilím) vůči jiné osobě – vražda, úmyslné ublížení na zdraví, loupež; 2. širší – zahrnuje i násilí psychické (resp. verbální), ale i násilí proti věci. Jedná se o velmi širokou škálu kriminálních činů napříč zvláštní částí trestního zákoníku. Kriminalitu násilnou registruje statistika policejní, podíl na obecné kriminalitě je do 10 procent. Aktuálním předmětem zájmu kriminologie jsou specifické formy násilného jednání: zločiny z nenávisti, divácké násilí, domácí násilí, šikana, stalking.*“

Kuchta, Kalvodová, Nett (2002, str. 98) uvádějí: „*Cesty násilné kriminality jsou modifikovány skutečností, že jde typicky o netranzitivní jednání (tj. realizovaná bez*

dostatečné předchozí analytické činnosti mozku). Jde o trestné činy páchané většinou příslušníky nižších vrstev manuálně pracujících, přičemž je dána souvislost s jejich deviantní hodnotovou orientací ve směru řešení konfliktů prostřednictvím násilí. Velmi významné zejména v souvislosti s předcházením loupežím, spočívají základní cesty prevence především v opatřeních obecnější povahy – zvyšování vzdělanosti a kultivovanosti, vytváření návyku na smysluplné využívání volného času, potírání alkoholismu. Protože násilné delikvenci nezřídka předchází antisociální jednání již ve věku nižším než je věk trestní odpovědnosti (prekriminalita), je významná již depistáž ohrožených rodin, popřípadě lokalit a intenzivní působení na jedince tam, kde rodinné prostředí nezajišťuje řádnou výchovu.“

Násilná kriminalita ze strany mládeže mívá značnou míru hrubého, nelidského chování. Mnohdy se pro jedince stává stimulem činu, nezbytností vyzkoušet si svoji moc na druhých, libost, že druhým způsobuje bolest a rád získává obdiv druhých, ať ve skupině, partě či ve třídě. A také si chce tímto jednáním získat určitou pozici v partě či ve třídě. Násilná kriminalita je páchána ve společnosti více lidí (skupinově), pod působením nějaké návykové látky, kdy můžeme považovat za dopad kruté a nelidské jednání, chování (Kvasničková, 2013).

Násilná kriminalita je mnohdy ze strany mládeže páchána pod vlivem návykových látek.

Drogová kriminalita

Malach (2007, str. 202-203) uvádí: „*Toxikomanie je využívání/zneužívání drog k dosažení stavu euforie, pohody, volnosti, síly atd. Syndrom závislosti lze definovat jako soubor psychických (kognitivních, emočních a behaviorálních) a somatických změn, které se vytváří jako důsledek opakovaného užívání návykových látek.*“

Jedinci, kteří mají potřebu užívat návykové látky – drogy, mají různé důvody, např. potřebují se zbavit trápení, zažít stav bezstarosti, nadšení, bez problémů, zažít jiný stav, než na jaký jsou zvyklí, získat pocit radosti, slasti, kterou jinak než po užití návykové látky nezažijí nebo pro ně není jinak dosažitelná. A také mají potřebu utéct od každodennosti (Malach, 2007).

Malach (2007, str. 204 - 205) uvádí: „*Ve školním prostředí se žák zneužívající drogy může projevovat následujícími znaky: snížením výkonů a výsledků, snížení*

pozornosti a paměti, ztrátou motivace k učení, nezájem o školu, zvýšenou unavitelností, pospáváním, pomalými reakcemi, zapomnětlivostí, sníženou disciplínou, ztrácením peněz nebo věcí. Školní formy a metody prevence drogových závislostí – ne každé škole je vymezuje Minimální preventivní program pro daný školní rok. Mohou zahrnovat tyto aktivity: např. vzdělávání pedagogů v problematice, besedy s odborníky pracujícími v oblasti protidrogové represe i prevence (policisty, psychology, terapeuty), organizací společenských aktivit žáků i s jejich rodiči, rozpracování problematiky do školních vzdělávacích programů a jednotlivých předmětů, organizací volnočasových aktivit, atd.“

Kuchta, Kalvodová, Nett (2002, str. 31) uvádějí: „Narkomanie, toxikomanie, zneužívání návykových látek (abúzus drog) – to vše jsou synonyma, která se používají pro označení jevu, který se vyskytuje od dob, co existuje lidstvo. Lidé vždy vyhledávali prostředky, které vyvolávají příjemné pocity, stavu opojení, povzbuzení nebo útlumu. Drogy byly a jsou jedním z takových prostředků. Jejich druh, rozsah a způsob zneužívání se měnily v různých civilizacích a teritoriích v závislosti na sociálně-ekonomickém, kulturním a náboženském charakteru konkrétní společnosti. Návykové látky, které jsou způsobitelné nepříznivě ovlivnit psychickou nebo somatickou nebo sociální sféru života lidského jedince a vyvolat jeho psychickou nebo i fyzickou závislost.“

Kuchta, Kalvodová, Nett (2002, str. 44-46) uvádějí: „Podle intenzity porušení stanovených povinností a omezení můžeme rozlišovat drogové delikty na trestné činy a přestupky. Podle typu souvislosti mezi deliktem a zneužíváním drogy můžeme ve smyslu čs. platné právní úpravy rozlišovat:

1. drogové delikty v užším smyslu do této skupiny, lze zahrnout trestné činy spočívající v nedovoleném zacházení s omamnými a psychotropními látkami. Dále lze do této skupiny zařadit i jednání, jejichž cílem je vytvořit konkrétní podmínky pro nedovolené získání omamných nebo psychotropní látky. Jde o trestný čin podle § 188 trestního zákona, který postihuje výrobu, opatřování nebo přechovávání předmětů určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky. Pachatelé drogových deliktů, v užším slova smyslu mohou být jak konsumenti a na droze závislí jedinci, tak ti, kteří drogu sice sami neužívají, ale jejím prostřednictvím se chtějí obohatit (obchodníci s drogami).

2. drogové delikty v širším smyslu do této skupiny, lze řadit především jednání vedoucí k šíření nealkoholové toxikomanie, tj. svádění, podporu, nebo jiné podněcování ke zneužívání návykových látek. Návyková látka je definována v ustanovení § 89 odst. 13 trestního zákona tak, že kromě alkoholu, omamných a psychotropních látek zahrnuje i ostatní návykové látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Pachatelé drogových deliktů v širším slova smyslu jsou především samotní toxikomané, resp. abúzoři, kteří takto předávají svoje zkušenosti mladším, resp. začínajícím konzumentům.

3. trestné činy spáchané za účelem získání drogy tuto skupinu tvoří trestné činy páchané za účelem získávání drog nebo prostředků na drogy: jsou to zejména majetkové delikty (krádeže, podvody, zpronevěry).

4. trestné činy spáchané pod vlivem drogy další velmi početnou skupinou reprezentuje trestná činnost spáchaná pod vlivem drogy, tj. nejen v době intoxikace, ale též v období abstinčního syndromu. Zpravidla se jedná o trestné činy agresivní, výtržnické a mravnostní povahy, vyloučená není ani majetková trestná činnost. Pachatelé mohou být přirozeně jen jedinci zneužívající či již závislí na droze.

5. trestné činy páchané na toxikomanech do této kategorie lze zařadit prakticky všechny druhy trestné činnosti, jejímiž oběťmi jsou jedinci závislí na drogách. Zpravidla se jedná o delikty proti svobodě a lidské důstojnosti, jako např. vydírání, útisk, pohlavní zneužívání, omezování osobní svobody. Vyloučené nejsou ani jiné, např. násilné či majetkové delikty. Pachatelé jsou často jedinci na drogách nezávislí, vůči kterým lze uplatnit přísné trestní sankce reflektující zavržení hodnost zneužívání toxikomanů.“

Loupež

Kuchta, Kalvodová, Nett (2002, str. 98, 99) uvádějí: „*Loupež (§ 234) je jedním z trestných činů, jejichž vývojový trend je u nás v posledních dvou letech velmi znepokojivý. Charakteristické je pro pachatele loupeže, že se u něj může vyskytovat nízký vzdělanostní stupeň. Pro pachatele loupeže se dále mohou vyskytovat tendence k stranění se zaměstnání (nemá tendence a nechce pracovat). Mnohdy jsou loupeže vykonávány s požitím alkoholu. Pachatelé vykonávají loupež, protože se chtějí získat*

určitý obnos peněz nebo prostředků například na pořízení si alkoholických nápojů, atd. Loupež je považována za typickou pouliční a tím i velkoměstskou kriminalitu. Nejfrekventovanějším místem páchaní loupeží jsou veřejnosti přístupné prostory pod širým nebem (ulice, parky), nejfrekventovanější dobou pozdní večerní a noční hodiny.“

Loupež je trestným činem, kdy se pachatel vlivem svého násilného chování obohatí cizí věcí. Loupež může být spáchaná i výhružkou, ublížením či namířením zbraně či nožem, nadávkami, výhružkami. Pachatel použije nepřiměřenou zbraň proti jedinci, u kterého se chce zmocnit věci.

2.7 PŘÍČINY A OVLIVNĚNÍ KRIMINALITY DĚTÍ A MLÁDEŽE

2.7.1 Rodinné zázemí

*„Naše mládež miluje přepych. Nemá správné chování. Neuznává autority a nemá úctu před stáří. Děti odmlouvají rodičům, srkají při jídle a tyranizují své učitele.“
Sókrates*

Rodina a její význam ve společnosti je takový, že je to společenství, ve kterém rodinní příslušníci žijí pohromadě, pospolu. Rodinu tvoří rodiče a děti, bez dětí není rodina. Smyslem rodiny je starat se a dbát o své dítě nebo děti, tvoří primární díl. Je generačně propojená – vše se přenáší z generace na generaci. Staví své dítě, děti před rozhodnutí, že mohou nastat zvláštní rozpory a nešvary a dále jedincům dávají jistý druh podpory. Významným symbolem rodiny je soužití pohromadě ve společné domácnosti.

Každá rodina má svoji kulturu a tradice, v dnešní době klesá porodnost vlivem finančního zabezpečení a profesní prestiže. Aby mohla rodina fungovat, je důležitá emoční stránka, spokojenost manželů a harmonický vztah mezi nimi.

Poté, co se manželé vezmou, uzavřou sňatek, vstoupí do manželství nebo spolu jen tak žijí bez sňatku, tak pár spojují rozdílné tradice a hodnoty jejich rodin, ve kterých vyrůstali. Jejich rodina uznávala jiné hodnoty a tradice před sňatkem nebo před žitím bez sňatku, a tak si po sňatku a při společném soužití volí své tradice a hodnoty. Tím vznikne nová rodina, která vychovává své dítě, děti podle svých tradic a hodnot, vzorů a uvážení, podle toho, jak byli sami vychováváni.

Dítě v předškolním věku vyrůstající v rodině. Lidský jedinec prochází zdlouhavým, neustálým vývojem. Po porodu dítěte je potřeba, aby se o něj starala matka i otec.

Dítě ve školním a dospívajícím věku – dítě po vstupu do MŠ a ZŠ zjišťuje, že platí odlišné zvyklosti, než se kterými se setkává v rodině. Ve školním prostředí poznává, že se od sebe děti a jejich rodinné prostředí odlišují, ovšem také učitelé. Dítě se s nimi srovnává a svojí rodinu s jejich rodinou. Pro něj jsou důležité ve školním

prostředí úspěchy a neúspěchy, dobré a špatné známky. Také je důležité, aby rodiče zaujali určitý přístup k jeho výsledkům. Při vstupu do školy vzniknou dítěti, dětem povinnosti, kdy většinu času tráví ve škole a poté se doma učí a vypracovávají si zadané úkoly, ale zbývá jim i dostatek volného času. Je zapotřebí, aby rodina trávila společný volný čas pohromadě a sdělovali si společné zážitky (Matoušek, 2003).

Důležitým mezníkem v životě dítěte, dětí je puberta a adolescence, ne, že se jedinec mění po fyzické stránce, ale i po psychické stránce. V tomto období mohou jedince velmi ovlivňovat vrstevníci, může u něj vzniknout závislost na různých patologických jevech. U jedince se v tomto vývojovém období dostávají na první místo vrstevníci, kteří ho mohou podstatně ovlivňovat, na druhém místě je pro něj rodina. Dítě v tomto období hledá své já. Období puberty a adolescence prožívá každé dítě jinak, v některých rodinách projevuje vzdorovité, prudké a neklidné chování, projevuje se negativním chováním. Ale jsou i rodiny, kde se neseťkávají s takovým typem chování, dítě toto vývojové období prožívá klidněji, ne tak prudce. Každý jedinec toto vývojové období prožívá jiným způsobem (Matoušek, 2003).

Matoušek (2003, str. 125) uvádí: „*Rodina mladistvého delikventa. Tradičně se soudí, že rodiny mladistvých delikventů jsou rodiny sociálně slabé, případně i rozpadlé. V posledních desetiletích výzkumníci zjišťují, že mladiství delikventi pocházejí z dobře situovaných a na první pohled dobře funkčních rodin. Funkční rodiny delikventů jsou funkční jen navenek, ale mají vážné vnitřní konflikty. Obecně slábne vliv rodiny na dospívající děti, při vzniku delikventního chování má prvořadý vliv vrstevnická skupina, řídící se delikventní normou. Stále platí, že většina rodin mladistvých delikventů je méně soudržných a atmosféra v nich je konfliktnější než v rodinách s normálně se vyvíjejícími dětmi.*“

Pokud dítě pochází ze spolehlivého, bezpečného prostředí, kde se učí zaujmout postoj k nepříznivým situacím a naučit se je používat ve svůj prospěch. Pouze s pomocí rodičů může zvládnout životní překážky, které mu stojí v cestě. Hodně také záleží na postoji rodičů a na výchově. Je důležité, aby rodiče vytvořili pro dítě jistý, spolehlivý přístav, do kterého může kdykoliv a za jakékoliv situace zakotvit. Dítě se chová tak, jak se chovají jeho rodiče, pro něj je důležitá nápodoba. Rodiče své děti obdařují tím, že jim ukazují správný směr a vypořádání se s nesnáze, které je v životě potkávají. Rodinné zázemí by mělo být hnízdečko plné lásky, spokojenosti, vzájemného porozumění, kde

se všichni dělí o své zážitky i trápení, kde se mluví pravda, není nouze o pochvaly, ale musí fungovat i nastavení pravidel. Dítě by mělo znát rozdíl mezi dobrem a zlem, důležitá je také komunikace, řešení problémů. Také je důležité, aby se rodiče nehádali před dětmi, je lepší, aby si své problémy mezi sebou vyřešili mimo ně. Když budou své konflikty řešit před dětmi, budou si myslet, že je to vzorec chování. Pokud tedy přijde konflikt, budou si myslet, že se řeší hádkami apod. (Prekop, 2001).

Rodiče jsou pro dítě velice důležití, jsou ti, kteří vytváří pocit bezpečí, pocit důvěry – všichni by si v rodině měli navzájem důvěřovat, rodiče by měli znát potřeby svého dítěte, dětí. Výchova je významným mezníkem ve vývoji dítěte. V rodině by měli všichni členové vědět, že se na sebe mohou spolehnout, také by si měli vzájemně pomáhat. Rodiče by měli dítě vést k tomu, jak se v určitých situacích chovat, seznámit ho, jaké jsou způsoby slušného chování. Výchova znamená úctu mezi rodičem a dítětem, hlavně je důležitá trpělivost a láska. Aby člověk dokázal milovat, musí být milován. Kde je v rodině láska a děti ji cítí, vzájemně si umí říci, že se mají rádi, poté budou v budoucnu umět milovat i svého partnera. Pokud jako rodiče chceme, aby dítě nějakým způsobem sdělovalo své pocity, touhy, aby se nějakým způsobem chovalo, musíme mu to ukázat, být pro něj vzor. Je důležité, jaká pravidla se dětem v rodině nastaví, aby je rodiče také dodržovali. Aby si byli v rodině všichni rovni, je důležité znát své role (role matky, otce a dětí), všichni musí vědět, jaké role mají, jaká práva a povinnosti, co jaká role plní. Pomocí vzoru se děti učí chovat v určitých situacích, např. než se jdu najíst, musím si umýt ruce, jak vyjít s přáteli, dalšími členy rodiny, respekt k dospělým a starým lidem, jak si máme počínat u stolu, jak se chovat a jednat v různých situacích atd. Po narození dítěte získají rodiče novou roli otce a matky. Musí se naučit společně vychovávat své dítě. Pokud rodiče chtějí, aby mělo dítě určité předpoklady, umělo být rozhodné, vyrovnané, rozvážné, umělo se ovládnout, musíme mu dát vodítko, příručku, být mu vzorem, aby se naučilo a přizpůsobilo chování, jakému my chceme. Dítě by mělo vědět, že v rodině jsou na prvním místě rodiče, kteří své děti vše učí, věnují se jim, učí je, jakým způsobem se v určitých situacích chovat. Na druhém místě jsou děti. Toto pořadí by se mělo dodržovat. Rodiče jsou pro dítě autorita. Podstatná je pro děti vzájemná spolupráce rodičů, měli by být partnery, kteří žijí jeden pro druhého, ve vzájemné lásce, vážnosti a respektu jeden k druhému,

nejdůležitější je ovšem opora jednoho v druhém. Důležitý je rodinný, harmonický život, někdy i s trochou problémů, které k životu nezbytně patří (Prekop, 2001).

Pro výchovu je důležité dodržování a vědění rodinných pravidel. Pro dítě je také významné aspirovat k sebeuplatnění. Je důležité také dopřát dítěti jeho dětství. Děti mají svůj svět, do kterého se jako rodiče musíme umět vžít. Je také důležité, aby si rodiče dokázali s dětmi společně hrát např. na obchod, na rodinu, na poštu atd. rozvíjejí jejich fantazii a rodinu to vzájemně spojuje a děti se učí jednání v určitých situacích, učí se jiným rolím.

Mezníkem v životě dítěte může být rozvod rodičů, kdy je důležité, aby rodiče k rozvodu zaujali určitý postoj. Nejlepší postoj pro dítě je takový, že i přes osamocení rodičů, by měla být láska k dítěti stejná. Rodiče by měli i přes to, že jdou každý jinou cestou spolu „vycházet“. Neměli by rodiče se vzájemně pomlouvat, dětem jeden druhého zošklivovat. Za to že se rodiče rozešli každý jinou cestou, přece děti nemohou, tak proč by to měli odnášet. Dalším mezníkem pro dítě je narození sourozence. Je důležité, aby prvorozené dítě nebylo odstrčeno na druhou kolej. Je pro dítě významné, aby se sourozencem matce pomáhalo, podávalo pro dítě věci, asistovalo při koupání apod. Chválilo obě děti. Když jsou obě děti větší, je důležité nastavit pravidla pro řešení hádek, pro řešení sporů. Když rodiče chtějí, aby dítě uznávalo zvyklosti, tak je hlavní, abychom je uznávali v první řadě my rodiče. Je také významné udělat dítěti, dětem určitý režim a řád, který všichni členové rodiny budou dodržovat, co v kolik hodin se děje. Je také důležité, aby se alespoň k jednomu hlavnímu jídlu rodiče a děti společně sešli a sdělovali si společně zážitky, které během dne prožili. Rodina dává dítěti základ, formuluje jedince, připravuje ho pro život. Rodiče by měli, co nejvíce to jde, trávit čas s dětmi, věnovat se jim. Jak zareagovat na dítě, které je zlobivé, projevuje se negativním chováním, dělá věci proti rodinným pravidlům. Nesmíme zapomenout, že jako rodiče jsme pro děti vzorem, takže jak se zachováme v této situaci, je velice důležité, protože se, tak budou i děti chovat, když nastane taková situace. Jak se chování a jednají rodiče, tak podle jejich vzoru se také chovají a jednají jejich děti. Takže pokud dítě je zlobivé, má zlost, tak by nemělo být rodičovské jednání takové, že se rodiče zachovají stejně a budou mít zlost na dítě. Pokud dítě něco provede, rozbije, zničí, je zlobivé, vzdoruje je důležité si, jako rodič s dítětem o tom promluvit, co udělalo špatně, proč se tak nemůže chovat. Pokud, jako rodič začneme na dítě křičet bez vyjasnění důvodu, dítě nebude

vědět, co udělalo špatně. Dítě, tak mají úbytek opory a důvěry a obavu, že přijdou o to nejdůležitější a to je láska. Myslí si, rodiče na mě křičí, protože, už mě nemají rádi (Prekop, 2001).

Výchova dětí je nejsložitějším prvkem ve vývoji dítěte. Výchova je pro rodiče nová a není pro ni žádného návodu. Jak dítě vychovají, tak se bude chovat. Dítě je velice vnímavé, tak si všímá určitých situací, jak se v rodině řeší, a tak je jednou bude řešit on. Každý v životě udělá nějakou chybu. Člověk není bezchybný. Člověk se musí také naučit chyby odpouštět. Musíme umět, také svojí chybu přiznat. Důležité je také omluvit se, když něco špatného provedeme. Musíme také jako rodiče naučit, že si děti mezi sebou musí půjčovat hračky, dělit se o bonbóny atd. Dítě se také musí poznat nesprávné, chybné, zlé situace a jednání, protože dítě si k těmto situacím najde určitý postoj, řešení. Dítě musí poznat klady i zápory, které ho mohou v životě potkat (Prekop, 2001).

Rodina má ke svému dítěti společenské, psychologické, biologické, ekonomické poslání, povinnost. Rodina také může mít nemístný vliv na dítě, nemusí uspokojovat základní potřeby. Pokud dítě pozná nedůvěru v rodině, tak je dítě nedůvěřivé k čemukoliv, kdykoliv a kdekoliv a tak, aby se nějakým způsobem ubránil, tak započne útočný, výbojný, agresivní postoj, který má jako obhajobu. Negativně ovlivňuje dítě v rodině, když nedostává pocit bezpečí, lásky, jistoty, důvěry. Dítě se chová, tak jak se chovají jeho rodiče. Pokud je hlavním principem rodiny agresivní chování, tak dítě to vidí, myslí si, že je to prostředek chování, že se má takto chovat. Pro výchovu je také důležitá. Narušené, odchylné chování v rodině může být původem různých psychických (duševních, mentálních) poruch a přitěží. V rodině mohou vznikat negativní poruchy v chování. Rodina může negativně ovlivňovat dítě, děti, může se u nich objevit nedokonalost ve společenských možnostech, nedokážou se vcítit do druhého člověka, nedokážou pochopit požadavky druhého jedince, nepřizpůsobivost, nemají schopnost sami sebe ohodnotit, problém s řešením překážek, problémů, překážka se sebeuplatněním, chybí samochvála, rodiče se nemusejí vypořádat, spokojit s rolí rodiče, vznik rizikového chování. Dále problém se sebeovládáním, zbrklé chování, negativní prožitky ze svého dětství. Děti mají dispozice, tendenci se chovat, jako jejich rodiče. Pro výchovu je také důležité genetické vybavení jedince (Drbohlav, 2005).

Rodina je brána, jako klíčový nositel, jež mohou přispět k neúspěchům, které mohou být jednou z příčin kriminálního chování, jednání dítěte. Poslední dobou se oddaluje věk žen při početí prvního dítěte, pokles porodnosti, v rodině jsou více jen tzv. „jedináčci“, málo rodin vstupuje do manželství. Dále si rodiny najímají hospodyně, tzv. „hlídací tety“ vzhledem k tomu, protože po mateřské se co nejdříve vracejí do pracovního procesu. Dříve se žilo pohromadě – dvougenerační bydlení a rodiče rodičů byli již v důchodu, tak s výchovou a staráním se o děti a domácnost pomáhali, ale dnes ještě rodiče rodičů pracují, protože se důchodový věk oddaluje. Dvougenerační bydlení se vyskytuje jen minimálně. V dnešní době po spolu, rodina tráví méně času. Rodiče by měli vědět a mít zájem co jejich děti dělají ve svém volném čase, kde ho tráví a s kým, měli by mít nad nimi a jejich volným časem přehled (Zoubková, Nikl, 2001).

Rodina nemá na děti v dnešní době čas, jako tomu bylo dříve. V minulosti nebyl takový přístup, vlivy zevnějšku (pomaleji se sem dostávaly drogy ze zahraničí). Změnil se stav společnosti (vztah mezi lidmi, lidi jsou na sebe zlí, agresivní, nedrží spolu jako celek). V dnešních rodinách se tráví málo času pohromadě, děti se nemají komu svěřit. Možnosti, které lidé mají, neuvědomují si hranice, kam mohou zajít (nemají čaru, hranici, kam mohou svým jednáním, chováním, vystupováním zajít). V dnešní době je v některých rodinách málo lásky, není taková společné stmelení rodiny, každý si svůj volný čas plánuje jinými aktivitami. Dříve bylo dvougenerační bydlení, což znamenalo větší dohled rodičů a prarodičů, které se podíleli na výchově a vedení k zodpovědnosti. Pokud se pozastavíme nad otázkou, jak rodina ovlivňuje dítě, aby páchal trestnou činnost jeden z důvodů, může být chybně fungující rodina, děti aniž by chtěli, jsou zapojovány do rozporů mezi rodiči. Určitě také dítě, může ovlivnit např. rozvod rodičů. Hodně záleží, jak je jedinec vychovávaný a jaký mají vzor, jak jsou připraveny se vyrovnat s životními zkušenostmi a překážkami. Výchova je složitý proces, který není třeba podceňovat. Rodinné zázemí je pro dítě velice důležité. Děti by se měli rodit do rodiny, která ví, že své dítě finančně zabezpečí a naplní všechny jeho potřeby.

2.7.2 Škola a její vliv na negativní chování dětí a mládeže

Mezníky ve škole, které mohou dítě ovlivnit, jsou přechody z prvního stupně na druhý, přestup ze základní školy na střední školu nebo učiliště. V určitém přechodu mají děti jiné role, rituály, přicházejí do nové sociální skupiny dětí. Jako rodina, tak i škola může negativně působit na dítě. Dítě mělo v rodině určitou pozici, roli, rituály o kterou přichází při vstupu do školy. Doma má roli dítěte s určitými povinnostmi a ve škole získává novou roli žáka s novými povinnostmi. Doma je dítě, ve škole je žák, student.

Musí se dítě naučit novému režimu a povinnostem, rituálům že hodina trvá určitý čas (45 min) dále mezi vyučovacími hodinami jsou přestávky. Děti spolu o přestávkách tráví určitý čas pospolu. Děti se musí také škole věnovat i po vyučování – dělat si úkoly, připravovat si učení, učit se na jednotlivé předměty.

Učitel by měl ve své třídě rozpoznat šikanu a dále by měl znát své žáky a umět s nimi při konfliktní situaci dobře navázat kontakt (Matoušek, Matoušková, 2011).

Průcha (2000, str. 170) uvádí: *„Škola a rodina musí spolu komunikovat a kooperovat. To znamená, že rodiče nemají být jen pasivními pozorovateli toho, jak škola kultivuje jejich děti, ale mají se školou spolupracovat, pomáhat jí při edukaci.“*

Průcha (2000, str. 170) uvádí: *„Je důležité, aby bylo mezi rodinami a školou tzv. partnerství.“*

Je třeba, aby učitel dokázal zaujmout své žáky, udržet jejich pozornost při vyučování, dokázal s nimi komunikovat, navázat oboustranný vztah, vytvořil dobrou atmosféru ve třídě, budoval vzájemnou sebedůvěru, trávil s dětmi i volnočasové aktivity a různé pobyty mimo školu, byl kamarád ale i autorita. Již ve školách se můžeme všimnout asociálního chování, kriminálního chování. Pokud se tak stane, měli bychom, jako učitelé, ale také pracovníci školy, výchovní poradce a ředitel školy k tomu zaujmout určitý postoj (Matoušek, Matoušková, 2011).

Po vstupu do školy získává dítě novou roli žáka, musí si vybudovat své poslání, pozici ve třídě, vznikají nová práva a povinnost, které musí ve třídě všichni dodržovat. Dítě se musí socializovat do nové sociální skupiny. Dítě je ve třídě samo sebou musí se na samo sebe spolehnout. Každé dítě je jedinečná osobnost. Hodně také záleží na výchově dítěte v rodině a také na hodnotách a postojích dané rodiny. Ve vyučovací hodině učitel dává dětem, žákům vědomosti, znalosti daného předmětu. Mohou se i ve

třídě vytvořit skupinky dětí, které mají jako hlavní cíl protispolečenské chování již na prvním stupni základní školy. (Zoubková, Nikl 2001).

Zoubková, Nikl (2001, str. 37) uvádějí: *„Třída, včetně učitele má velký podíl na vývoji a formování osobnosti dítěte.“*

Oproti minulosti je problém v komunikaci mezi rodinou a školou. Některým školám záleží na prestiži a tak se ani neví, že jsou v ní páchaná šikana, krádeže apod. Rodina se školou není partner, spíše jsou to dva protipóly (př. postoj rodiče je takový: k mému dítěti si nic dovolovat nebudete, vy jste od toho, abyste naše dítě naučila apod.) Děti v dnešní době nemají ke škole žádný respekt a autoritu, úctu k učiteli (některým dětem nevadí poznámky v žákovské knížce, ani pětka, nezajímá je vědomosti, které mohou ve škole dostat, protože si myslí, že vše najdou na internetu).

Některé školy se setkávají se záškoláctvím svých žáků. Dítě nebo mládež nedochází na výuku v době vyučování ve škole.

Malach (2007, str. 217) uvádí: *„K řešení záškoláctví byl přijat metodický pokyn, který upravuje postup škol při jejím řešení. Vyžaduje zapojení a kooperaci řady pedagogických, sociálních pracovníků i vyšetřujících orgánů dále rodičů, pokud jsou děti nezletilí.“*

Malach (2007, str. 200) uvádí: *„Na prevenci záškoláctví se podílí třídní učitel, výchovný poradce a školní metodik prevence ve spolupráci s ostatními učiteli a zákonnými zástupci žáka.“*

Malach (2007, str. 213) uvádí: *„Školní prostředí může být rizikovým činitelem. Žáci si mnohdy již na prvním stupni vytvářejí subkultury, které se mohou stát zárodkem asociálních part.“*

Ve škole dítě získává nové zkušenosti a společenské chování. Škola má za cíl rozvoj jedinců a osvojování jejich znalostí, které pak uplatní v praxi. Je větší pravděpodobnost, že se kriminální chování více objevuje u jedinců, kteří mají vzdělávací a výchovné potíže. Může se stát, že se jedinec špatně socializuje do školního prostředí má problémy s učitelem, negativní vztahy se svými vrstevníky ve škole a další, které v dítěti vzbuzují negativní postoj ke škole tím dítě začne svůj problém řešit záškoláctvím a to může být jeden ze signálů, který dítě může posunout na kriminální dráhu.

2.7.3 Vrstevnícké party

Děti postupem svého vývoje dozrávají a začínají navazovat kontakt mimo rodinu a hledají vrstevnícké skupiny a tráví s nimi všechny svůj volný čas. Vrstevnícké skupiny jsou pro děti a mládež velmi důležité pro navazování sociálních vztahů, získávání poznatků a zkušeností. Party hodně ovlivňují jedince a jeho vývoj. Vrstevnícká skupina může přetvořit dosavadní chování jedince. Ovlivňuje jedince v chování, jednání, vyjadřování. Každá skupina má svá práva a povinnosti, které musí všichni v té dané skupině dodržovat. V každé partě je tzv. vůdce, který skupinu řídí a ovlivňuje. Každá parta má jiné společné rituály a zájmy. Každá vrstevnícká skupina se nějakým způsobem vyznačuje např. určitým daným typem oblečení, vyjadřováním se, účesem, chováním, postoje. Jedinci potřebují pro svůj vývoj své vrstevníky. Vše vychází z rodiny a to i jak se jedinec dokáže postavit k patologickým jevům a také k chováním v partě. Děti si neumějí společně spolu hrát a trávit volný čas sportovními aktivitami nebo jinými volnočasovými aktivitami. Děti chtějí někam patřit, začlenit se do určité společnosti. Pokud dítě nedostává doma od rodičů lásku a pocit bezpečí, tak hledají někoho, komu se budou moc svěřit, když budou potřebovat, s kým se podělí o své zážitky a kdo s nimi bude vše prožívat a když to nenajdou doma, tak to najdou ve vrstevnícké partě. Některé vrstevnícké seskupení může mít násilnické chování, mohou se projevovat agresivně nebo také mohou páchat kriminální činnost. V dnešní době se k sobě děti a mládež chovají agresivně, jsou na sebe zlé, dělají si naschvály. Vrstevnícké skupiny mají společný zájmy. Vrstevnícká skupina hodně ovlivňuje jedince a jeho vývoj (Zoubková, Nikl, 2001).

Vrstevnícká skupina je pro jedince a jeho vývoj velmi důležitá. Již dítě v mateřské škole si hledá ve třídě kamarády, poté nastoupí do školy, kde se setkává také se svými vrstevníky. Kamarádství je pro jedince velice důležité. Děti na jednu stranu potřebují někoho, s kým mohou kamarádit, ale jak rozpoznat, že s kým kamarádí, má na jedince negativní vliv a mění jeho chování. Potřebuje někoho, s kým může sdílet jiné zážitky než s rodiči či sourozenci.

2.7.3 Působení společnosti a médií, internetu, počítačové hry, jak působí a ovlivňují jedince

Společnost, média, internet a počítačové hry mají veliký vliv a působení na jedince. V dnešní době nemají děti zájem navštěvovat divadla, výstavy, zajímat se o četbu atd. dnešní mládež nejraději navštěvuje diskotéky a sleduje televizi. Televize na jedné straně může působit na jedince výchovně (sledováním dokumentů a zajímavostí), ale na druhé straně může negativně působit a to tak, že se v určitých pořadech vyskytuje násilí a agresivita. Může se stát, že některé děti či mládež chtějí být stejní jako je hlavní hrdina v televizi (Zoubková, Nikl, 2001).

Jiráček, Köpplová (2007, str. 151) uvádějí: „*Média mají významný dopad na jednotlivce i na společnost. Ovlivňují chování, postoje, či názory jedinců, mohou rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat v politickém i spotřebitelském rozhodování, ovlivňovat životní styl (a tím i zdraví), ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucím jednáním či uvádět v omyl.*“

Vlastník (2005, str. 45) uvádí: „*Televize je v současné době stále více zaměřená na násilí, které je intenzivnější, drastičtější, realističtější zároveň je často spojeno s humorným nadlehčením.*“

Internet je prostředek kde se dají získat informace, ale i vznikají různé sociální sítě (př. facebook, různé seznamky), zde mají jedinci svůj účet, kam mohou dát svoji fotku a sdělovat své zážitky s ostatními, psát, kde a kdy jsou. Na internet v dnešní době chodí, už i děti. Přes sociální sítě může vznikat i šikana. Děti a mládež jdou někdy i přes své hranice a sdělují přes internet věci, které by neměli, nemají žádnou hranici, nemají čáru, kam mohou svým počínáním zajít. Mohou vznikat u dětí a mládeže závislosti na internetu, počítačových hrách, apod.

V počítačových hrách se jedinec setkává s virtuální realitou. Jedinec poté neumí rozpoznat realitu od virtuální reality. Děti již v menší míře hrají počítačové hry, které jsou zaměřené na logické myšlení, trénování paměti, různé vzdělávací programy. Spíše ve velké míře hrají hry, které jsou zaměřené střílení na protivníka, kde je hodně násilí a ubližování druhým. Děti a mládež u počítače tráví mnoho času. Narůstají i hry hrané přes internet. V dřívější době nebyla televize a IT technika, internet, počítače, takže násilí a agresivita nebyla propagována.

2.8 PREVENCE KRIMINALITY

Malach (2007, str. 169) uvádí: „*Prevence kriminality byla definována jako komplex opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností, pomoci obětem trestných činů. Cílem těchto opatření je omezení kriminality a jejich následků.*“

Zoubková (2002 str. 118-119) uvádí: „*Preventivní aktivity cílené proti kriminalitě mládeže, vždy a v celém rozsahu vyžadují respektování základních práv dětí a práva na soukromí jejich rodiny (viz Úmluva o právech dítěte, čl. 10 Listiny základních práv a svobod, ustanovení § 11 občanského zákoníku). Základem úspěchu prevence kriminality mládeže je její včasné a dlouhodobé působení. Vychází z předpokladu, že prevence kriminality mládeže je proces, který je nutné nezanedbat, neodkládat a začít s ním od nejužšího věku dítěte.*“

Při prevenci je důležité věnovat pozornost hlavně brzkému poučení o existujícím chování dětí a to tak, aby nenarostla do relevantních činů, které jsou zapotřebí vyřešit pomocí trestného práva. Na základě prevence by měla škola seznámit a varovat své žáky na nedostatky v chování hlavně na záškoláctví, drobné krádeže a dále s pokusy ohledně návykových látek apod. Žáci by měli vědět, co se stane, když chodí za školu, jaké tresty jsou za krádeže, kdy je krádež braná jako trestný čin. Co se děje s jejich tělem, když vyzkouší, užívají návykovou látku (Zoubková, 2002).

Pokud chceme zaujmout preventivní opatření kriminálního chování, musíme znát psychologický a mentální vývoj jedince. Vývoj specifík v jednotlivých vývojových etapách jedince: Vývojové stádium do 3 let – v této vývojové etapě je prvořadé, aby se u dítěte tvořilo individuální posilování vlastní sebedůvěry, smělosti a identity, aby tomu, tak bylo mělo by dítě žít ve spolehlivé a vyrovnané rodinné atmosféře plné lásky. Vývojové stádium v rozmezí od 3 do 6 let – tato vývojová fáze může být vhodná pro začátek preventivního opatření, které se vážou na negativní jevy, jenž na děti vlivem společnosti působí (např. drogy, alkohol, tabákové výrobky atd.) Během tohoto období je pro dítě důležité chování a jednání rodinných příslušníků, které je pro něj nejvyšší předlohou pro jeho další vývoj. Vývojové stádium do 12 let – v této vývojové periodě je důležité dát dítěti podklad, aby dokázal mít povědomí o odpovědnosti, jenž se stává projekcí při vystupování, partnerství, vykonávání povinností, aby se mohl jedinec poté

těmito činnostmi dále podporovat svůj rozvoj, vývoj. Rovněž je to věk, kdy se produkují a vyvíjí společenské přístupy dále spojitosti mezi rodiči a dalšími příslušníky rodiny a také vrstevníky. Nejdůležitější je kvalita společenských hodnot a norem a to hlavně v rodinném prostředí a dále také ve školním prostředí. Vývojové stádium do 18 let – je to vývojová etapa, ve které dochází k velkým změnám, je to komplikované, spletné a složité stádium v existenci jedince, V této etapě dochází k různému druhu vzbouření, nýbrž rovněž je to také období, kdy má jedinec tendenci se prosadit. Dále jedinec objevuje individuální význam vlastní existence. Tato vývojová etapa je také specifikovaná komplikovaností a spletností v určování požadavků. Pro toto vývojové období je důležité začlenění jedince do společnosti a také může v této vývojové periodě vznikat původ společenského neúspěchu. Vývojové stádium do 21 let – je to vývojová etapa, která je významná množstvím rozdílných společenských, kriminálních, duševních rozdílů (Zoubková, 2002).

Zoubková, Nikl (2001, str. 43 - 44) uvádějí: *„Mezi jednotlivými subjekty prevence kriminality mládeže je zcela nezbytná vzájemná koordinace. Na prevenci kriminality mládeže se zúčastňuje celá řada subjektů - jednak jako jednotlivci, jednak jako instituce. Priorita náleží rodině, škole, masmédiím. Nositeli preventivních aktivit mohou být instituce státní např. instituce působící ve sféře sociální, policie, státní zastupitelství, soudy, vězenství i nestátní např. zájmová a politická sdružení občanů, církve, občanské iniciativy, nadace, aj. Mezi aktivitami ústředních (regionálních) orgánů státní správy a orgánů územní samosprávy je nezbytná vzájemná součinnost. V prevenci kriminality mládeže významné úkoly náležejí jak státu, tak orgánům samosprávných měst a obcí.“*

Malach (2007, str. 169) uvádí: *„Sociální prevence představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace jedince a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Sociální prevence se dá členit do dílčích specifických typů prevence např. prevence pedagogická. Situační prevence staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimových, fyzických a technických se snaží kriminogenní faktory minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezení majetkové trestné činnosti.“*

Malach (2007, str. 170) uvádí: „*Sociální a stimulační přístupy se vzájemně doplňují v rámci primární, sekundární a terciární prevence. Podle charakteristiky cílových skupin můžeme dělit prevenci na primární, sekundární a terciární. Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování dětí a mládeže (na využívání volného času, možnosti sportovního využití). Odpovědnost za primární prevenci spadá do působení rodiny, obcí a Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. Primární prevenci dále dělíme na specifickou a nespecifickou. Specifická primární prevence je to systém aktivit a služeb, které se zaměřují na práci s populací.*

Malach (2007, str. 171) uvádí: „*Nespecifická primární prevence se rozumí aktivity, které tvoří nedílnou součást primární prevence a jejímž obsahem jsou všechny metody a přístupy umožňující rozvoj harmonické osobnosti, včetně možnosti rozvíjení nadání, zájmů. Programy nespecifické prevence (např. různé volnočasové aktivity) by existovaly a byly žádoucí i v případě, že by neexistovaly sociálně patologické jevy, tj. bylo by i v takovém případě smysluplné tyto programy rozvíjet a podporovat. Sekundární prevence se zabývá rizikovými jedinci nebo skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti. Zaměřuje se na konkrétní sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, vandalismus, atd.) a na příčiny kriminogenních situací. Terciární prevence spočívá v resocializaci kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění či rekvalifikace, sociální poradenství, apod.) Jejím cílem je udržet dosažené výsledky.*

Tabulka 1 : Schéma prevence kriminality

„PREVENCE“	Primární Zaměřená na celou společnost, především na dosud kriminálně nezasaženou část populace	Sekundární Zaměřená na kriminálně rizikové skupiny případně i oběti	Terciární Zaměřená na osoby a skupiny osob, které se již kriminálních činů dopustily
<p>Sociální</p> <p>Orientovaná na společenské faktory kriminality</p>	<p>Opatření směřující k podpoře hodnotového systému odmítajícího protizákonné jednání, cílené především na děti, mládež a jejich rodiče (škola, sport, TV, skauting, armáda)</p> <p>Účinnost jednotlivých opatření, většinou organizačně a finančně náročných, se obtížně vyhodnocuje</p>	<p>Velmi různá, úzce cílená opatření zaměřená na konkrétní druhy rizikových skupin v rozlišení dle věku, míry a druhu ohrožení, teritoria apod.</p> <p>Poměrně dobře zjištělná účinnost jednotlivých aktivit</p>	<p>Resocializační opatření uplatňovaná jak v průběhu výkonu trestu, tak propuštění (účinná jsou většinou u prvotrestaných)</p> <p>Účinnost opatření je dobře ověřitelná</p>
	<p>MŠMT, MO, MPSV, MZ, MS (legislativa) obce</p>	<p>MPSV, MŠMT, MZ, MO, obce</p>	<p>MS (vězenství), MŠMT, MPSV, MZ, MO, obce</p>
<p>Situační</p> <p>Orientovaná na omezování kriminogenních situací a na zvýšení pravděpodobnosti odhalení pachatele</p>	<p>Zvyšování informovanosti o možnosti obrany proti nejčastěji se vyskytujícím druhům kriminality a o správném chování občanů v případě výskytu trestného činu či podezření ne něj</p> <p>Účinnost opatření lze obtížně posoudit</p>	<p>Opatření ekonomického (např. snížení daní výrobcům bezpečnostního zařízení) a organizačního charakteru (častější výskyt policistů na ulici) a zhoršení podmínek pro páchaní kriminálních deliktů</p> <p>Účinnost opatření lze dobře posoudit</p>	<p>Úzce cílená opatření na zhoršení podmínek pro páchaní konkrétních druhů kriminality příp. ve vymezených teritoriích, zvýšení objasňovacího potenciálu trestných činů</p> <p>Účinnost opatření lze velmi dobře posoudit</p>
	<p>MV, MO, obce</p>	<p>MV, MO, obce</p>	<p>MV, MO, obce</p>

Zdroj: Malach (2007, str. 172)

Malach (2007, str. 173) uvádí: „Těžiště programů prevence kriminality v resortu MŠMT spočívá zejména v: primární prevenci kriminality ve školách, ve vytváření podmínek trávení volného času, v sociálně preventivním působení v ústavních zařízeních pro děti a mládež, a v podpoře aktivit nevládních organizací.“

Malach (2007, str. 177) uvádí: „Principem strategie prevence sociálně patologických jevů je výchova dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoje osobnosti. Strategie také předpokládá vzdělávání pedagogů, kteří by měli ovládat metody práce se skupinou. Ale také je třeba zapojit rodiče a informovat je o postojích školy k preventivní strategii.“

System včasné intervence zjednodušeně řečeno je to organizace institucí, které pracují s dítětem, které se dostalo do problému se zákonem. Spolupracuje spolu OSPOD, městská policie, policie, doktor, mateřská škola, škola atd. Identifikuje, které dítě je problematické v jakých oblastech jak mu pomoci díky sdílení těchto informací. Zavedení tohoto systému je dotováno Ministerstvem Vnitra (MV).

„Systém včasné intervence je mezirezortní projekt, jehož cílem je prevence rizika kriminálního vývoje dětí a mladistvých, ochrana dětí před trestnou činností, práce s dětským klientem a jeho rodinou. Systém včasné intervence staví na principech týmové spolupráci subjektů, které s ohroženými dětmi a jejich rodinami přicházejí do kontaktu a pracují s nimi tzv. Týmy pro mládež. Umožňuje rychlý přenos informací, komunikaci, kontrolu nad činnostmi jednotlivých subjektů, vedení spisové dokumentace orgánů sociálně právní ochrany. Informační systém splňuje podmínky zákona na ochranu osobních údajů. Hlavní partneři: obec s rozšířenou působností (obec 3. Typu-PO3), obce druhého typu (PO2), obec prvního typu (PO1), Policie ČR (obvodní/místní oddělení, územní odbory Policie ČR, Krajské ředitelství Policie ČR, Policejní prezidium ČR), justice (Okresní/obvodní soud, okresní/obvodní státní zastupitelství).

Modelový příběh – Dítě delikvent Městská policie (MP) oznámila OSPOD prostřednictvím Informačního prostředí SVI zásah v rodině – fyzický střet šestnáctiletého syna s otcem. Obrátit se na OSPOD doporučila MP také rodičům. Kontakt rodiny s OSPOD byl obratem navázán. Šetření ukázalo, že mladistvý žije v úplné rodině s mladší sestrou, byly zjištěny jeho vztahové problémy s rodiči, nespokojenost syna s přístupem k jeho osobě jako člena rodiny. Spolupráce kurátorky pro mládež směřovala k podpoře mladistvého, při jednání s rodiči byla dohodnuta

pravidla soužití v rodině. Mladistvý na doporučení začal navštěvovat terapii v ambulanci dětské psychiatricky. Zjednání vyplynulo, že se mladík pohybuje ve skupině vrstevníků, kde je pro něj negativním vzorem zejména jeho nejlepší kamarád, který má značně problémové chování. Podle rodičů byl jejich syn dříve bezproblémový chlapec, který měl mnoho zájmů. Kurátorka nabídla mladistvému alternativní možnosti trávení volného času, které však nevyužil. Pozornost zaměřila také na školní docházku, mladistvý měl podmíněčné vyloučení z učiliště. Kurátorka navázala kontakt s výchovnou poradkyní školy. Se školou spolupracovali také rodiče. V krátké době oznámila Policie ČR OSPOD zahájení trestního stíhání mladistvého z důvodu spáchání několika provinění, kterých se měl dopustit opakovaně v průběhu předcházejících měsíců. Kurátorka pro mládež se účastnila výslechu mladistvého, který se ke spáchání trestné činnosti doznal. Uvedl, že má v úmyslu najít si brigádu a z vydělaných peněz škodu postupně uhradit, což se mu však nepodařilo zrealizovat. OSPOD projednalo situaci mladistvého s pracovníci Probační a mediační služby (PMS), po posouzení okolností případu byla mladistvému a jeho rodičům nabídnuta spolupráce s PMS. Zúčastnění projeví zájem o spolupráci (v této fázi je účast dobrovolná). PMS informovala státního zástupce o svém vstupu do případu, který proti tomu neměl námitek. OSPOD poskytlo na dožádání PMS údaje z informačního prostředí SVI o výchovných poměrech mladistvého. Probační úřednice projednala aktuální životní situaci mladistvého také s jeho rodiči. Mladistvý byl seznámen se škálou trestních a výchovných opatření, zejména mu bylo objasněno trestní opatření obecně prospěšných prací a nabídnuta možnost zapojení do probačního programu. Při dalším setkání na PMS mladistvý požádal o možnost dobrovolného vstupu do probačního programu a o možnost předjednání trestního opatření obecně prospěšných prací. Nadále pokračovala setkání s kurátorkou pro mládež, návštěvy mladíka v psychiatrické ambulanci. Vztahy v rodině se zlepšily, docházka mladistvého do školy byla bez zvýšených absencí. Mladistvý nastoupil do probačního programu. Při hlavním líčení v trestní věci mladistvého soud pro mládež uložil trestní opatření obecně prospěšných prací a na návrh kurátorky pro mládež další výchovné opatření - dohled probačního úředníka a zároveň účast v probačním programu, který již započal vykonávat. **Spolupracující subjekty:** MP, OSPOD, psychiatrická ambulance, PČR, PMS, státní zástupce, soud“

(<http://www.prevencekriminality.cz/projekty/overene-projekty-upr/system-vcasne-intervence/system-vcasne-intervence-55cs.html>).

Jaké preventivní opatření existují v různých městech:

V časopise POLICISTA (č. 4, 2013 str. 12) je uváděno: „*Pozor na toxikomanií – v březnu a dubnu 2012 pokračoval mezinárodní preventivní projekt **Tvoje správná volba** pro děti čtvrtých a pátých tříd, který je zaměřen na prevenci toxikomanie, pití alkoholu či kouření. Před touto problematikou je varuje interaktivní výstava. Projekt Policejního zboru SR, na který finančně přispívá i Evropská unie, úspěšně zavedli také policisté v Moravskoslezském a Olomouckém kraji.*

*Toxikomanií, šikaně, alkoholu, kouření, záškoláctví či sprejerství se věnuje projekt Národní protidrogové centrály **Malá policejní akademie**, která je pro žáky druhého stupně základních škol.“*

V časopise POLICISTA (č. 4, 2013 str. 11) se uvádí: „*Městské ředitelství Polici ČR Ostrava je již tradičně synonymem dobré praxe. Preventivní akce ostravských policistů v loňském roce přispěly k poklesu kriminality o 1 500 skutků z celkových 16 765 případů, které v Ostravě evidovali v roce 2011. Některé preventivní akce, jako je Ajax nebo Zebra se za tebe nerozhlédne, pokračovaly z let předchozích. Většina akcí však vycházela z aktuální bezpečnostní situace na Ostravsku. Úspěšný a léty prověřený projekt s velmi oblíbeným policejním psem Ajaxem v logu je určen pro žáky druhých tříd základních škol. V rámci projektu Zebra se za tebe nerozhlédne preventivní oddělení spolupracuje s kolegy z dopravního inspektorátu a se zástupci BESIPU. Dopravy se rovněž týká i projekt Bezpečně na kole. Každé jaro policisté vyrážejí na cyklostezky, na kterých cyklisty informují o bezpečné jízdě. Ve spolupráci se strážníky jim nabízejí bezplatnou registraci jízdního kola. Další preventivní aktivity zaměřené na specifické problematiky vznikly a existují díky dotacím ostravského magistrátu. Prevencí, zejména majetkové trestné činnosti, se policisté zabývají hlavně v projektu Bezpečnější nakupování a parkování. Pro nakupující jsme připravili i preventivní film s názvem Nedejme jim šanci.*

Mezi další úspěšné projekty, které ostravští policisté realizují, patří Webová policie aneb Poldík Webík pomáhá a chrání. Zabývá se prevencí počítačové kriminality.“

V návaznosti na policejního psa Ajaxe byl vydán Ajaxův zápisník, zpracovaný preventivně informační skupinou Policie ČR a dále ve spolupráci střediska prevence kriminality Sokolov. Autorka Ajaxova zápisníku je Blažena Kašparová, Policie ČR OŘ Sokolov a výtvarník Rudolf Havlík – grafické studium Sefira Sokolov. Je to sešit o velikosti A4. Na přední straně je vyobrazený Ajax a je zde i napsao Ajaxův zápisník. V rámci prevence kriminality tento zápisník dostávají děti na základní škole od preventivistů Policie ČR, kteří na školy dochází a dělají besedy s dětmi na aktuální téma. Ajax se v zápisníku představuje, kdo je. Na každé straně je měsíc a u toho měsíce popsáno co je za téma např. září – Policie České republiky – náš kamarád, zde je popsáno, jakou uniformu nosí policisté, že mají odznak a je vyobrazený, jak vypadá, policejní hodnosti, jakou techniku Policie ČR má, jaké jsou další služby policie se kterými se děti mohou setkat př. služba kriminální policie a vyšetřování, pořádková policie a u každé služby je ve zkratce popsáno co mají za úkol. Každý měsíc v zápisníku má i příběh na který jsou pak po přečtení směřovány úkoly. A např. na měsíc leden je téma děti a trestné činy. Děti si podle daných pokynů mohou na vybraná místa dokreslovat situace, lepit obrázky, sdílet své zkušenosti. Zápisník obsahuje všechny témata a situace se kterými se dítě může běžně v životě setkat.

V časopise Kladno (5/2014 str. 12) uvádí: „*Prevence kriminality v roce 2014 – Projekty sociální prevence kriminality se skládají z návazného projektu pod názvem Jiné Kladno, který je zaměřen na volnočasové aktivity kladenských dětí, které pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Jeho cílem je nabídnout dětem i jiné, podnětné či motivující aktivity, kterými se mohou ve svém volném čase zabývat. Plánovány jsou sportovní, divadelní či poznávací zážitky. Zážitkové programy jsou doplněny o výtvarnou či hudební práci s dětmi přímo na ubytovnách nebo letní tábory. V neposlední řadě město Kladno uspělo s projektem na obsazení dvou pracovních míst asistentů prevence kriminality, kteří budou nápomocni Městské polici při pochůzkové činnosti v lokalitách.“*

V časopise rescue report (1/2013) vyšel článek jejím autorem je Ondřej Skalník, který uvádí článek s názvem Kriminalita ČR o projektu Mapakriminality.cz. *„Projekt se zaměřuje na vizualizaci volně dostupných dat o kriminalitě a umožňuje porovnat zatížení kriminalitou jednotlivá území republiky. Nalezneme, zde informace o kriminalitě v jednotlivých okolicích.*

PRAKTICKÁ ČÁST

3. ÚČEL PRÁCE

V teoretické části byly rozpracovány jednotlivé kapitoly za pomoci odborné literatury se zaměřením na volný čas dětí a mládeže, vymezení základních pojmů, legislativní vymezení, nejčastější příčiny a další. Praktická část jsou obsaženy statistické údaje kriminality celkem spáchaných skutků nezletilých, mladistvých a dětí za posledních pět let v České republice. Statistické údaje budou zpracovány od roku 2008 – 2013 do tabulek, kde každý jednotlivý rok je uveden v samostatné tabulce. V poslední tabulce jsou shrnuty jednotlivé roky za sledované období s údaji o celkové kriminalitě, které jsou zpracované do grafu, za účelem snadného znázornění přehledu vývoje kriminality dětí a mládeže. Do praktické části bude zařazeno několik rozhovorů: s mluvčí a preventistou PČR, dále kriminalistou, zabývajícím se dětmi a mládeží u PČR, poté s vedoucí oddělení krizového řízení a prevence kriminality a následně s preventistou kriminality pro styk s veřejností Městské policie Kladno, tento rozhovor bude mít v určité části rozdílný obsah. Ukázka článku s tematickým obsahem z portálu Novinky.cz.

3.1 Hypotézy

Nejprve, než začneme zpracovávat údaje ze statistik Policie ČR, musí být stanoveny hypotézy. Předmětem hypotéz bude zjištění, zda má kriminalita dětí a mládeže klesající, či stoupající tendenci. Níže uvedené hypotézy, u nichž budeme zkoumat, jestli dané tvrzení lze potvrdit či vyvrátit pomocí statistických údajů Policie ČR. Cílem zjištění bude, zda kriminalita dětí a mládeže stoupá či klesá za posledních pět let (2008 - 2013). Pomocí hypotézy dojdeme ke zjištění, zda kriminalita dětí a mládeže ve volném čase má klesající či stoupající tendenci. Podle vyhodnocení rozhovoru se hypotéza buď potvrdí, či vyvrátí.

Formulace výzkumného problému: Jaký je vývoj kriminálního chování a důsledky jeho vzniku v poslední době?

Hypotéza č. 1: Celková kriminalita spáchaných skutků nezletilých za posledních pět let (2008 -2013) je vyšší než mladistvých.

Hypotéza č. 2: Mezi pasivním trávením volného času a rostoucím kriminálním chováním je negativní vztah.

Hypotéza č. 3: Jestliže mají děti špatné rodinné zázemí a výchovné působení, pak bývá nejčastějším důvodem odstartujícím kriminální chování.

3.2 Metodologie prováděného výzkumu

Analýza statistik shromažďovaných a zpracovaných Policií ČR orientovaných na kriminalitu nezletilý a mladistvých.

Řízený rozhovor určený odborníkům dané oblasti.

3.2.1 Zpracování statistických údajů

Tabulka 2: Statistický výkaz – kriminalita za období od 1.1. 2008 do 31.12. 2008, Česká republika

Název	Spácháno skutků		
	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15- 17 let	Děti 1- 17 let
Vraždy celkem	3	6	9
Násilné činy celkem	499	958	1 368
Mravnostní činy celkem	93	155	248
Krádeže vloupání celkem	549	1 426	1 776
Krádeže prosté celkem	733	2 163	2 785
Majetkové činy celkem	1 409	3 844	4 936
Ostatní krim. činy celkem	500	1 083	1 537
Zbývající kriminalita celkem	217	1 535	1 748
Celková kriminalita	2 783	7 728	10 049

Zdroj: Policie ČR

Kriminalita za období od 1.1. do 31.12. 2008, Česká republika byla celková kriminalita spáchaných skutků dětí (1 -17 let) **10 049**, z toho nezletilí (1 – 14 let) **2 783** a mladiství (15 – 17 let) **7 728**. V tomto roce spáchali mladiství o **4 945** skutků více než nezletilí. U obou kategorií mají největší zastoupení majetkové činy celkově, v případě nezletilých je hodnota **1 409** a mladistvých **3 844**, což je o **2 435** skutků více než v případě nezletilých.

Tabulka 3: Statistický výkaz – kriminalita za období od 1.1. 2009 do 31.12. 2009, Česká republika

Název	Spácháno skutků		
	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15- 17 let	Děti 1- 17 let
Vraždy celkem	0	5	5
Násilné činy celkem	455	969	1 368
Mravnostní činy celkem	100	174	274
Krádeže vloupání celkem	442	1 412	1 716
Krádeže prosté celkem	602	1 847	2 360
Majetkové činy celkem	1 145	3 472	4 379
Ostatní krim. činy celkem	436	1 193	1 537
Zbývající kriminalita celkem	130	1 094	1 220
Celková kriminalita	2 333	7 123	9 061

Zdroj: Policie ČR

Kriminalita za období od 1.1. do 31.12. 2009, Česká republika byla celková kriminalita spáchaných skutků dětí (1 -17 let) **9 061**, z toho nezletilí (1 – 14 let) **2 333** a mladiství (15 – 17 let) **7 123**. V tomto roce spáchali mladiství o **4 790** skutků více než nezletilí. U obou kategorií mají největší zastoupení majetkové činy celkově, v případě nezletilých je hodnota **1 145** a mladistvých **3 472**, což je o **2 327** skutků více než v případě nezletilých.

Tabulka 4: Statistický výkaz – kriminalita za období od 1.1. 2010 do 31.12. 2010, Česká republika

Název	Spácháno skutků		
	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15- 17 let	Děti 1- 17 let
Vraždy celkem	2	4	6
Násilné činy celkem	349	810	1 116
Mravnostní činy celkem	97	166	261
Krádeže vloupání celkem	319	1 277	1 499
Krádeže prosté celkem	334	1 537	1 826
Majetkové činy celkem	748	3 033	3 627
Ostatní krim. činy celkem	284	904	1 167
Zbývající kriminalita celkem	53	193	245
Celková kriminalita	1 584	5 339	6 698

Zdroj: Policie ČR

Kriminalita za období od 1.1. do 31.12. 2010, Česká republika byla celková kriminalita spáchaných skutků dětí (1 -17 let) **6 698**, z toho nezletilí (1 – 14 let) **1 584** a mladiství (15 – 17 let) **5 339**. V tomto roce spáchali mladiství o **3 755** skutků více než nezletilí. U obou kategorií mají největší zastoupení majetkové činy celkově, v případě nezletilých je hodnota **748** a mladistvých **3 033**, což je o **2 285** skutků více než v případě nezletilých.

Tabulka 5: Statistický výkaz – kriminalita za období od 1.1. 2011 do 31.12. 2011, Česká republika

Název	Spácháno skutků		
	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15- 17 let	Děti 1- 17 let
Vraždy celkem	2	6	8
Násilné činy celkem	331	819	1 108
Mravnostní činy celkem	84	185	265
Krádeže vloupání celkem	335	1 358	1 570
Krádeže prosté celkem	421	1 520	1 891
Majetkové činy celkem	848	3 083	3 750
Ostatní krim. činy celkem	270	999	1 251
Zbývající kriminalita celkem	40	194	230
Celková kriminalita	1 636	5 427	6 810

Zdroj: Policie ČR

Kriminalita za období od 1.1. do 31.12. 2011, Česká republika byla celková kriminalita spáchaných skutků dětí (1 -17 let) **6 810**, z toho nezletilí (1 – 14 let) **1 636** a mladiství (15 – 17 let) **5 427**. V tomto roce spáchali mladiství o **3 791** skutků více než nezletilí. U obou kategorií mají největší zastoupení majetkové činy celkově, v případě nezletilých je hodnota **848** a mladistvých **3 083**, což je o **2 235** skutků více než v případě nezletilých.

Tabulka 6: Statistický výkaz – kriminalita za období od 1.1. 2012 do 31.12. 2012, Česká republika

Název	Spácháno skutků		
	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15- 17 let	Děti 1- 17 let
Vraždy celkem	2	2	4
Násilné činy celkem	366	829	1 153
Mravnostní činy celkem	122	198	315
Krádeže vloupání celkem	229	1 105	1 249
Krádeže prosté celkem	337	1 334	1 624
Majetkové činy celkem	649	2 605	3 113
Ostatní krim. činy celkem	232	733	947
Zbývající kriminalita celkem	49	150	197
Celková kriminalita	1 463	4 713	5 963

Zdroj: Policie ČR

Kriminalita za období od 1.1. do 31.12. 2012, Česká republika byla celková kriminalita spáchaných skutků dětí (1 -17 let) **5 963**, z toho nezletilí (1 – 14 let) **1 463** a mladiství (15 – 17 let) **4 713**. V tomto roce spáchali mladiství o **3 250** skutků více než nezletilí. U obou kategorií mají největší zastoupení majetkové činy celkově, v případě nezletilých je hodnota **649** a mladistvých **2 605**, což je o **1 956** skutků více než v případě nezletilých.

Tabulka 7: Statistický výkaz – kriminalita za období od 1.1. 2013 do 31.12. 2013, Česká republika

Název	Spácháno skutků		
	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15- 17 let	Děti 1- 17 let
Vraždy celkem	3	7	10
Násilné činy celkem	274	677	909
Mravnostní činy celkem	101	216	317
Krádeže vloupání celkem	217	897	1 045
Krádeže prosté celkem	299	1 002	1 250
Majetkové činy celkem	590	2 052	2 514
Ostatní krim. činy celkem	260	659	898
Zbývající kriminalita celkem	31	122	152
Celková kriminalita	1 286	3 845	4 937

Zdroj: Policie ČR

Kriminalita za období od 1.1. do 31.12. 2013, Česká republika byla celková kriminalita spáchaných skutků dětí (1 -17 let) **4 937**, z toho nezletilí (1 – 14 let) **1 286** a mladiství (15 – 17 let) **3 845**. V tomto roce spáchali mladiství o **2 559** skutků více než nezletilí. U obou kategorií mají největší zastoupení majetkové činy celkově, v případě nezletilých je hodnota **590** a mladistvých **2 052**, což je o **1 462** skutků více než v případě nezletilých.

Tabulka 8: Shrnutí kriminalita celkem za období od 2008 do 2013 spáchaných skutků,
Česká republika

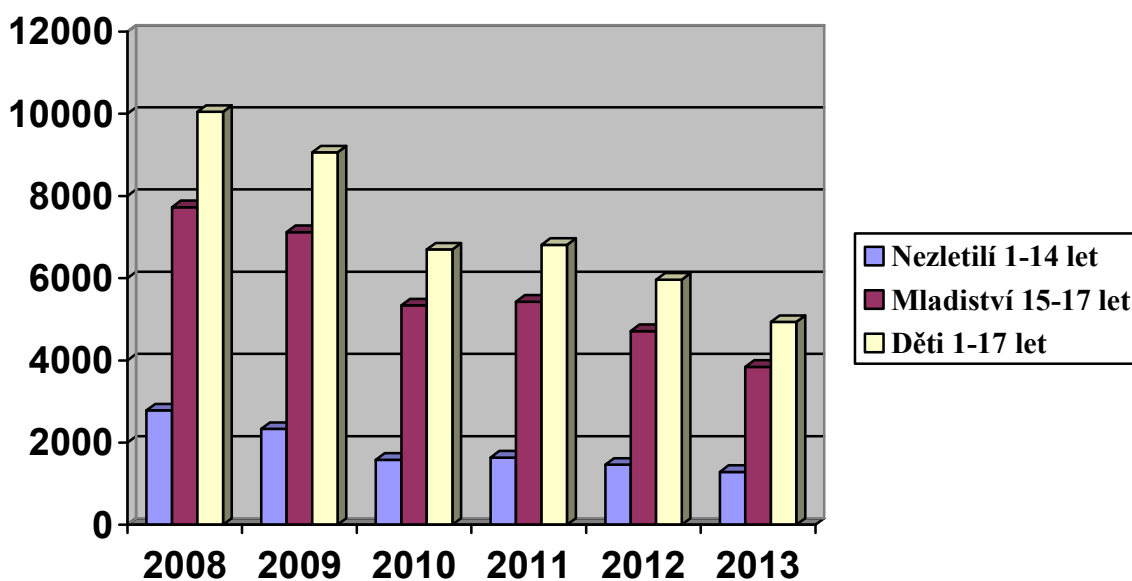
Název	Spácháno skutků		
	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15- 17 let	Děti 1- 17 let
Kriminalita celkem za období od 1.1. 2008 do 31. 12. 2008	2 783	7 728	10 049
Kriminalita celkem za období od 1.1. 2009 do 31. 12. 2009	2 333	7 123	9 061
Kriminalita celkem za období od 1.1. 2010 do 31. 12. 2010	1 584	5 339	6 698
Kriminalita celkem za období od 1.1. 2011 do 31. 12. 2011	1 636	5 427	6 810
Kriminalita celkem za období od 1.1. 2012 do 31. 12. 2012	1 463	4 713	5 963
Kriminalita celkem za období od 1.1. 2013 do 31. 12. 2013	1 286	3 845	4 937

Zdroj: Policie ČR

Celková kriminalita dětí a mládeže za období 2008 – 2013 byla nejvyšší v roce 2008 s hodnotou **10 049** spáchaných skutků, naopak nejnižší v roce 2013 s hodnotou **4 937** spáchaných skutků. V tomto období celková kriminalita klesla o **5 112** spáchaných

skutků. Celková kriminalita nezletilých za stejné období byla nejvyšší v roce 2008 s hodnotou **2 783** spáchaných skutků, naopak nejnižší v roce 2013 s hodnotou **1 286** spáchaných skutků. V tomto období celková kriminalita nezletilých klesla o **1 497** spáchaných skutků. Celková kriminalita mladistvých za sledované období byla nejvyšší v roce 2008 s hodnotou **7 728** spáchaných skutků, naopak nejnižší v roce 2013 s hodnotou **3 845** spáchaných skutků. V tomto období celková kriminalita mladistvých výrazně klesla o **3 883** spáchaných skutků.

Graf 1: Kriminalita celkem spáchaných skutků nezletilých, mladistvých a dětí celkově od roku 2008 až 2013

Jak je z grafu patrné, celková kriminalita dětí a mládeže ve sledovaném období trvale klesá.

3.2.2 Shrnutí statistických údajů

Shrnutí šetření z uvedených tabulek a grafu je patrné, že ve sledovaném období kriminalita dětí a mládeže trvale klesá. Cílem sledování statistických údajů bylo zjištění, že kriminalita dětí a mládeže má trvale klesající tendenci. Celková kriminalita dětí a mládeže za období 2008 – 2013 byla nejvyšší v roce 2008 s hodnotou **10 049** spáchaných skutků, naopak nejnižší v roce 2013 s hodnotou **4 937** spáchaných skutků. V tomto období celková kriminalita klesla o **5 112** spáchaných skutků. Celková kriminalita nezletilých za stejné období byla nejvyšší v roce 2008 s hodnotou **2 783** spáchaných skutků, naopak nejnižší v roce 2013 s hodnotou **1 286** spáchaných skutků. V tomto období celková kriminalita nezletilých klesla o **1 497** spáchaných skutků. Celková kriminalita mladistvých za sledované období byla nejvyšší v roce 2008 s hodnotou **7 728** spáchaných skutků, naopak nejnižší v roce 2013 s hodnotou **3 845** spáchaných skutků. V tomto období celková kriminalita mladistvých výrazně klesla o **3 883** spáchaných skutků.

3.2.3 Metoda šetření – rozhovor

Další prováděnou metodou šetření jsou rozhovory. Rozhovor neboli interview. Rozhovor bývá veden mezi respondentem a výzkumníkem tzv. tváří v tvář. Interview (rozhovor) je výzkumný postup pomocí kterého získáváme fakta, nýbrž také dostáváme do podnětů a přístupů respondenta. Rozhovor nám také slouží k monitorování zevnějších odezví respondentů díky, kterým můžeme poté okamžitě regulovat nebo také ovlivnit následující postup kladení otázek. Pro rozhovor musíme, zaujmou s respondentem přátelský postoj a vytvořit upřímnou atmosféru. Hlavní náplní rozhovoru jsou pokládané otázky respondentovy a jeho odpovědi na ně. Za pomoci, že je rozhovor veden mezi respondentem a výzkumníkem v přímém kontaktu, tak to je záštita skutečných a uspokojivých odpovědí (Gavora, 2000). *Gavora (2000, str. 122) uvádí: „Interview trvá obvykle déle než vyplňování dotazníku. Vstupní část interview je zaměřená na monitorování a zaujetí respondenta a na navázání osobního vztahu. V něm je též třeba vysvětlit záměr interview a odstranit obavy respondenta.“* Metoda rozhovor byl zvolen z důvodu získání informací, pomocí rozhovoru se dají zjistit i další informace, než ty, na které se ptáme, je to zjištění, kde byli oslovení odborníci, kteří danou situaci znají. Rozhovor má své klady zjištění vývoje dané problematiky, postupů a řešení. Výhodou rozhovoru je, že je v přirozeném prostředí osloveného. V rozhovorech byli osloveni mluvčí a preventista PČR, kriminalista, zabývající se dětmi a mládeží u PČR, dále vedoucí oddělení krizového řízení a prevence kriminality, preventista kriminality pro styk s veřejností Městské policie Kladno, tento rozhovor bude mít v určité části rozdílný obsah. V rozhovorech se budou hlavně sledovat nejčastější důvody, které spouštějí kriminální chování u dětí a mládeže, jaká preventivní opatření, programy a čím by se dala kriminalita dětí a mládeže ovlivnit. Otázky v rozhovorech byly přesně dané a jsou směřovány, jak na kriminalitu dětí a mládeže ve volném čase, tak na preventivní opatření ze strany různých specialistů v oboru, jejichž postoj a pohled na danou problematiku je z tohoto hlediska důležitý a dále, jaké preventivní programy používají při komunikaci s dětmi a mládeží.

V prvním typu rozhovoru bylo položeno deset otázek a v druhém typu bylo položeno devět otázek, který byl připravený jen pro preventistu kriminality pro styk s veřejností Městské policie Kladno.

**Otázky k rozhovoru byly vedeny s:
Mluvčí a preventistou PČR**

1) Má kriminalita dětí a mládeže ve volném čase stoupající či klesající tendenci?

Dle mého názoru stagnuje, ale vzhledem k tomu, že nevyšetřuji, tak to nemusí být pravda.

2) Čím by se dala kriminalita dětí a mládeže pozitivně ovlivnit?

Větší zájem o děti v rodině

Zapojení dětí do volnočasových aktivit

Právní vědomí – zvýšení – příklady ze života

3) Jaké jsou nejčastější důvody, které odstartují kriminální chování u dětí a mládeže?

Zapojit se do party

Nuda plus kopírování „hrdiny“ z televize či počítačových her

Vyzkoušení si něco nového – zakázaného

Problém s identitou

4) Jakými preventivními opatřeními by se dala kriminalita dětí a mládeže ovlivnit?

Volnočasové aktivity – sportovní vyžití - kroužky

5) Jaké preventivní programy využíváte pro komunikaci s dětmi a mládeží?

V současné době připravujeme projekt pro děti z vyloučených lokalit (nejen besedy, ale programy s názornými ukázkami/příklady ze života)

6) Souhlasíte s tím, aby nezletilí a mladiství, páchající závažnou trestnou činností, měli ochranu osobních údajů (tzv. nezveřejňování – iniciálů a ostatních údajů k identifikaci)?

Ano

7) Jaký je vývoj a změny ve struktuře trestných činů u dětí?

Děti jsou ovlivňovány chováním dospělých – špatný příklad nejen v rodině, ale ve společnosti vůbec

8) Jaký je vývoj a změny ve struktuře trestných činů u mládeže?

Více agrese – požívání návykových látek

9) Myslíte si, že je možné děti a mládež motivovat a nadchnout pro volnočasové aktivity a zájmové kroužky?

Ano, pokud pro ně budou zajímavé

10) Setkali jste se s případy, kdy počítačové hry nebo televizní pořady plné násilí ovlivnili jedince k páchání trestné činnosti?

Konkrétně já ne, ale z informací od kolegů mohu potvrdit, že se to stává

**Otázky k rozhovoru byly vedeny s:
Prevence kriminality pro styk s veřejností Městská policie Kladno**

1) Má kriminalita dětí a mládeže ve volném čase stoupající či klesající tendenci?

Pokud se jako strážníci MP setkáme s kriminalitou dětí a mládeže, tento problém ze zákona předáváme kolegům od policie ČR. Dále vyrozumíme sociálku. Co se týká kriminality – řekla bych, že záleží na počasí, denní době, ročním období apod. Poslední dobou se setkáváme s tím, že děti a mládež (ta hlavně) nemají vůbec žádný respekt z dospělých a z autorit (strážník, policista) a pak dochází ke konfliktům. Ale to už je i z velké části o výchově v rodině.

2) Čím by se dala kriminalita dětí a mládeže pozitivně ovlivnit?

Za městskou policií- probíhají besedy v mateřských školách, na základních školách, máme i několik projektů jak sportovních a tak i např. výtvarných, které jsou zaměřeny na prevenci (Desetiboj mladého strážníka, Putovní pohár ředitele MP Kladno, Bezpečnost s Empíkem, Noc s městskou policií apod.)

3) Jaké jsou nejčastější důvody, které odstartují kriminální chování u dětí a mládeže?

Důvody kriminálního chování – celkový stav společnosti, výchova v rodině – rodiče nemají tolik času (nebo ho nechtějí dětem věnovat?) aby se zajímali co jejich děti dělají ve volném čase.

4) Jakými preventivními opatřeními by se dala kriminalita dětí a mládeže ovlivnit?

To je hodně těžké – škola, policie, strážníci to sami nevytrhnou – je potřeba opravdu začít v rodině!!!!

5) Jaké preventivní programy využíváte pro komunikaci s dětmi a mládeží?

– bod. 2

- 6) Souhlasíte s tím, aby nezletilí a mladiství, páchající závažnou trestnou činnost, měli ochranu osobních údajů (tzv. nezveřejňování – iniciálů a ostatních údajů k identifikaci)?**

Vzhledem k tomu, jak jsou mezi sebou děti zlé a agresivní – by to asi nebylo moc dobré, ale pokud dítě dovrší 18ti let – nevidím důvod proč stále držet nad takovým člověkem ochrannou ruku.

- 7) Do jaké míry se osvědčil preventivní program s maskotem Empíkem a jaké jsou ohlasy z řad veřejnosti?**

Ohlasy na naše preventivní programy z řad dětí a učitelů jsou pozitivní. Ale stalo se nám, že se holčička namohla při soutěži Desetiboj mladého strážníka a rozhořčený děda nám telefonoval a vynadal nám, že holčičku bolí nožičky.

- 8) Myslíte si, že je možné děti a mládež motivovat a nadchnout pro volnočasové aktivity a zájmové kroužky?**

V kolektivu se děti nadchnou rychle, ale pokud nemají podporu rodiny tak je to o ničem. Ale je to otázka i finančních prostředků, pokud rodiče nemají nazbyt peněz je těžké platit kroužky a další aktivity.

- 9) Setkali jste se s případy, kdy počítačové hry nebo televizní pořady plné násilí ovlivnili jedince k páchání trestné činnosti?**

ano, při besedách na školách – první stupeň – občas děti věří tomu, co vidí v televizních seriálech nebo v počítačových hrách.

**Otázky k rozhovoru byly vedeny s:
Vedoucí oddělení krizového řízení a prevence kriminality**

1) Má kriminalita dětí a mládeže ve volném čase stoupající či klesající tendenci?

Mírně stoupající tendence.

2) Čím by se dala kriminalita dětí a mládeže pozitivně ovlivnit?

Volnočasovými aktivitami a koordinačním úsilím státu (viz. Velká Británie), kdy je nejen v případě problémových dětí vyžadován koordinovaný postup sociálky, školy, rodiny, dítěte a volnočasových organizací.

3) Jaké jsou nejčastější důvody, které odstartují kriminální chování u dětí a mládeže?

Teoreticky se jedná o osobnostní, sociální a ekonomické podněty.

4) Jakými preventivními opatřeními by se dala kriminalita dětí a mládeže ovlivnit?

Viz. ot. č. 2. Plošným zavedením SVI (Sytému včasné intervence), který je z mého hlediska jediným realizovatelným systémovým řešením pro tuto problematiku.

5) Jaké preventivní programy využíváte pro komunikaci s dětmi a mládeží?

Volnočasové aktivity realizované prostřednictvím terénních organizací a primárně preventivní programy realizované v základních školách na území města Kladna.

6) Souhlasíte s tím, aby nezletilí a mladiství, páchající závažnou trestnou činností, měli ochranu osobních údajů (tzv. nezveřejňování – iniciálů a ostatních údajů k identifikaci)?

Ano, ale tak jako v případě trestního řízení bych využila institut *věku blízkého plnoletosti* (cca od 16 let) bych již tuto ochranu nezaručovala, protože je to věk plného uvědomění právních důsledků protiprávního jednání. Zároveň by v tomto

věku mohlo odtajnění osobních údajů sehrát i preventivní roli v souvislosti s rodinným zázemím, kdy by mohl být účinnější tlak okolí na nezletilého delikventa a jeho rodinu.

7) Jaký je vývoj a změny ve struktuře trestných činů u dětí?

Data viz P ČR.

8) Jaký je vývoj a změny ve struktuře trestných činů u mládeže?

Data viz P ČR.

9) Myslíte si, že je možné děti a mládež motivovat a nadchnout pro volnočasové aktivity a zájmové kroužky?

Ano, pokud by došlo k propojení se školní docházkou, dávkovými systémy, sociální terénní prací OSPODU.

10) Setkali jste se s případy, kdy počítačové hry nebo televizní pořady plně násilí ovlivnili jedince k páchání trestné činnosti?

Osobně ne.

**Otázky k rozhovoru byly vedeny s:
Kriminalista, zabývající se dětmi a mládeží PČR**

1) Má kriminalita dětí a mládeže ve volném čase stoupající či klesající tendenci?

Stoupající

2) Čím by se dala kriminalita dětí a mládeže pozitivně ovlivnit?

Zavedla bych výukový program na ZŠ

3) Jaké jsou nejčastější důvody, které odstartují kriminální chování u dětí a mládeže?

Výchovné prostředí

4) Jakými preventivními opatřeními by se dala kriminalita dětí a mládeže ovlivnit?

Viz bod 2)

5) Jaké preventivní programy využíváte pro komunikaci s dětmi a mládeží?

Besedy ve školách

6) Souhlasíte s tím, aby nezletilí a mladiství, páchající závažnou trestnou činnost, měli ochranu osobních údajů (tzv. nezveřejňování – iniciálů a ostatních údajů k identifikaci)?

Ne

7) Jaký je vývoj a změny ve struktuře trestných činů u dětí?

V minulosti se jednalo často o drogovou problematiku, nyní se zvýšila šikana a kiberšikana.

8) Jaký je vývoj a změny ve struktuře trestných činů u mládeže?

Viz bod 7)

9) Myslíte si, že je možné děti a mládež motivovat a nadchnout pro volnočasové aktivity a zájmové kroužky?

Velký základ musí dát rodina, myslím tím, že pokud dítě nemá návyky, tak těžko

10) Setkali jste se s případy, kdy počítačové hry nebo televizní pořady plné násilí ovlivnili jedince k páchání trestné činnosti?

Toto má velký vliv na kriminalitu dětí.

3.2.4 Shrnutí rozhovorů

Shrnutím šetření z uvedených rozhovorů je patrné, že na otázku, jestli má kriminalita dětí a mládeže ve volném čase stoupající či klesající tendenci odpověděli:

Mluvčí a preventista PČR- Dle mého názoru stagnuje, ale vzhledem k tomu, že nevyšetřuji, tak to nemusí být pravda.

Kriminalista, zabývající se dětmi a mládeží u PČR – Stoupající

Vedoucí oddělení krizového řízení a prevence kriminality - Mírně stoupající tendence.

Preventista kriminality pro styk s veřejností Městská policie Kladno - Pokud se jako strážníci MP setkáme s kriminalitou dětí a mládeže, tento problém ze zákona předáváme kolegům od Policie ČR, dále vyrozumíme sociálku. Co se týká kriminality – řekla bych, že záleží na počasí, denní době, ročním období apod. Poslední dobou se setkáváme s tím, že děti a mládež (ta hlavně) nemají vůbec žádný respekt z dospělých a z autorit (strážník, policista) a pak dochází ke konfliktům. Ale to už je i z velké části o výchově v rodině.

Z odpovědí na danou otázku, zda kriminalita dětí a mládeže ve volném čase stoupá či klesá, vyšlo několik zjištění. Z pohledu kriminalisty, zabývající se dětmi a mládeží PČR je stoupající i z pohledu vedoucí oddělení krizového řízení a prevence kriminality má mírně stoupající tendenci, tudíž je patrné, že tito odborníci se danou problematikou v rámci prevence kriminality zabývají, proto lze vyhodnotit, že kriminalita dětí a mládeže ve volném čase má stoupající tendenci. Vzhledem k odpovědím mluvčího a preventisti PČR s preventistou kriminality pro styk s veřejností Městské policie Kladno, kteří nejsou kompetentní a nemají z pozice své funkce možnost být v přímém kontaktu s vyšetřováním, aby mohli přesněji odpovědět. Pokud ovšem Městská policie přijde s kriminalitou dětí do styku, přivolá se PČR a předává se toto oznámení kolegům od Policie ČR, strážníci nemají příslušné pravomoci na jeho řešení.

Dále byly otázky z rozhovoru směřované na preventivní opatření institucí od různých specialistů v oboru, z důvodu jejich postoje na věc a pohledu na danou problematiku, zjištění, jaké preventivní programy používají při komunikaci s dětmi a mládeží a v neposlední řadě důvody nebo příčiny kriminálního chování.

Pohledy specialistů, se kterými byl rozhovor veden, odpověděli na otázku, jakými preventivními opatřeními by se dala kriminalita ovlivnit: **větší zájem o děti v rodině, zapojení dětí do volnočasových aktivit, právní vědomí zvýšit, zavedení výukových programů na základních školách, škola, policie, strážníci to sami nevytrhnou – je potřeba opravdu začít v rodině, teoreticky se jedná o osobnostní, sociální a ekonomické podněty, plošným zavedením SVI (Sytému včasné intervence), který je z mého hlediska jediným realizovatelným systémovým řešením pro tuto problematiku.**

Programy používané pro komunikaci s dětmi a mládeží za městskou policii - probíhají **besedy v mateřských školách, na základních školách**, máme i několik projektů, jak sportovních, tak i např. výtvarných, které jsou zaměřeny na **prevenci (Desetiboj mladého strážníka, Putovní pohár ředitele MP Kladno, Bezpečnost s Empíkem, Noc s městskou policií apod.)**, PČR - **besedy ve školách, představení projektu pro děti z vyloučených lokalit**, nejsou to jen besedy, ale i programy s názornými příklady ze života, volnočasové aktivity realizované prostřednictvím terénních organizací a primárně preventivní programy, realizované v základních školách na území města Kladna.

Specialisté z oboru byli zvoleni pro rozhovor záměrně tak, aby se zúčastnil každý z jiné oblasti, ale zároveň, aby se zabývali preventivními programy pro komunikaci s dětmi a mládeží a dokázali vlivem své praxe a pracovního zařazení odpovědět na položené otázky.

3.3 Vyhodnocení hypotéz

Pro vyhodnocení hypotézy č.1 bylo ke zjištění využito statistických údajů Policie ČR a pro vyhodnocení hypotéz č.2 a č.3 bylo ke zjištění využito odpovědí z rozhovorů.

Formulace výzkumného problému: Jaký je vývoj kriminálního chování a důsledky jeho vzniku v poslední době.

Vyhodnocení hypotézy č. 1: Celková kriminalita spáchaných skutků nezletilých za posledních pět let (2008 -2013) je vyšší než mladistvých.

Výzkumnou analýzou získaných statistických dat se docílilo výsledku, že se tato hypotéza v plném rozsahu **NEPOTVRDILA**.

Vyhodnocení hypotézy č. 2: Mezi pasivním trávením volného času a rostoucím kriminálním chováním je negativní vztah.

Výzkumnou analýzou zpracovaných dat z rozhovorů se docílilo výsledku, že se tato hypotéza **POTVRDILA**.

Vyhodnocení hypotézy č. 3: Jestliže mají děti špatné rodinné zázemí a výchovné působení, pak bývá nejčastějším důvodem odstavujícím kriminální chování.

Výzkumnou analýzou zpracovaných dat z rozhovorů se docílilo výsledku, že se tato hypotéza **POTVRDILA**.

3.4 Ve dvanácti léčeným kuřákem, v šestnácti alkoholikem – Česká realita

„Ve dvanácti léčeným kuřákem, v šestnácti alkoholikem. Česká realita

Šestnáctiletý Petr propadl pití alkoholu a kouření konopí. Ve věku, kdy by mu ani jedno ještě nemělo patřit do ruky, je závislý tak, že nedokáže své pití kontrolovat. Dnes je jedním z klientů pražské adiktologické ambulance, která od července funguje jako první svého druhu u nás a je určena výhradně dětem a mládeži.

„Kolik toho vypije? To se dá těžko říct, sami o tom zpravidla lžou,“ říká přednosta Kliniky adiktologie (léčby závislostí, pozn. red.) Všeobecné fakultní nemocnice v Praze Michal Miovský.

„Děti jsou dnes schopné vypít takové množství alkoholu, že by se za to nemusel stydět žádný dospělý. Šestnácti, sedmnáctiletý metabolismus už něco snese, a tak jsou to často koňské dávky,“ vysvětluje odborník.

„Pivo neberou prakticky jako alkohol, což už pochopili i výrobci lihovin, kteří v reklamách míří přímo na teenagery jako na cílovou skupinu,“ podotkl Miovský. Před rostoucím počtem dětí závislých na drogách, alkoholu, tabáku nebo automatech varují odborníci už léta. Čeští pubertáči jsou totiž největšími pijany v Evropě a přední místa žebříčku zaujímají i v kouření a užívání drog.

Také Petr a jeho rodina dlouho nevěřili, že by u něj mohlo jít o rozvinutou závislost. Teprve po návštěvě ordinace v ulici Na Bojišti v Praze 2 chlapec pochopil, že sám si už nepomůže. „Své užívání nebyl schopen vůbec regulovat. Selhával v úplně jednoduchých situacích, při nichž by vydržet měl a pro které si sám stanovil hranici a plán,“ popsal Právu Miovský. Právě v určení a dodržování pravidel spočívá podstata léčby, která může vedle psychoterapie zahrnovat i léčbu medikamenty. Než Petra mohli zdejší odborníci přijmout do ambulantní péče, musel projít dětským a dorostovým detoxikačním centrem pražské nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Také zdejší pracoviště je svého druhu unikátní. Ročně jím projde kolem tří stovek nezletilých pacientů, kteří se potřebují akutně zbavit toxických nánosů ve svém těle a

motivovat k případné léčbě. Jejich pobyt je ale časově omezený a většina z nich tam stráví zhruba dva týdny. Adiktologická ambulance je právě oním místem, kde mohou najít pomoc po detoxikaci. Také Petr uznal, že se musí léčit, až po několika návštěvách tohoto zařízení. „Velký posun je už v tom, že vůbec dokázal pojmenovat, že má větší spotřebu, než tvrdil,“ podotkl Miovský.

Polovina dětí z patnácti rodin, které na nové pracoviště zatím dorazily, má problém s nadměrným hraním na počítači. „Ať už jde o hraní her, nebo sledování internetu. Hrají i deset hodin denně, dlouho do noci, pak padají únavou, nejsou schopny chodit do školy,“ uvedl přednosta kliniky. S neovladatelnou potřebou hraní her vyhledala pomoc i rodina 14letého Karla. Jeho „denní norma“ u počítače představovala kolem šesti hodin, častěji však tímto způsobem trávil osm až deset hodin, dlouho do noci a tajně. Svůj problém nejprve skrýval, potom zase bagatelizoval. Teprve když začaly problémy ve škole, zdravotní problémy z únavy a počítač začal vytěsňovat z Karlova života veškeré ostatní aktivity, připustil si potřebu léčby. Hraní se mu zatím podařilo zredukovat na polovinu času. „Většinu našich klientů tvoří mládež mezi 14. a 17. rokem věku. Máme ale i dvanácti nebo třináctileté závislé,“ podotkl Miovský.

„Problémy s alkoholem jsou v tomto věku nejčastěji kombinovány s užíváním konopí. Dochází k nám i 14letá dívka se závislostí na pervitinu,“ dodal klinický psycholog. Se závislostí na tabáku se na zdejší pracoviště obrátil údajně zatím jediný nezletilý klient.

To docentka Eva Králíková z Centra pro závislé na tabáku III. interní kliniky I. lékařské fakulty UK má nezletilých pacientů se závislostí na tabáku desítky. „Náš nejmladší pacient byl dvanáctiletý chlapec, který kouřil od devíti let krabičku denně a od velké přestávky myslel ve škole jen na to, jak skončí vyučování a bude si moci venku zapálit,“ řekla Právu Králíková. V takových případech se lékaři snaží s pacientem dosáhnout změny jeho denních stereotypů. Dotyčnému dvanáctiletému pacientovi předepsali náhradní terapii nikotinem. „Dostával čistý nikotin bez těch tisíců nebezpečných látek, které jsou obsaženy v tabákovém kouři,“ upřesnila Králíková s tím, že nikotin byl chlapci podáván ve formě pastilek a žvýkaček. Je však možné ho dostávat i ve spreji nebo náplastech. Léčby se hoch účastnil několik měsíců. „V té době nekouřil,

pak přestal chodit,“ uvedla Králíková. Zda nakonec skutečně kouření zanechal, neví. Nejčastější věk, kdy člověk sáhne po první cigaretě, je podle odborníků v Česku kolem 10 až 12 let. Kdy se člověk stane závislým na nikotinu, záleží na typu receptorů v mozku. „Jen asi 10 procent kuřáků může kouřit příležitostně, tedy třeba jen o víkendu, zkrátka ne denně,“ varuje Králíková. Většina se velmi rychle propadne do závislosti, přičemž platí, že čím mladší mozek, tím je zranitelnější, protože je nezralý.

A jak je to s úspěšností léčby závislosti na nikotinu? U dospělých se pohybuje do 40 procent, dětští pacienti mívají slabší motivaci, a proto i úspěšnost. „Ale mladších než 18 let jsme měli jen několik desítek, a proto nemáme statisticky významné číslo,“ podotkla Králíková“. (<http://www.novinky.cz/domaci/352079-ve-dvanacti-lecenym-kurakem-v-sestnacti-alkoholikem-ceska-realita.htm>)

ZÁVĚR

V teoretické části bylo nastíněno, co je volný čas, aktivní a pasivní trávení volného času, jaké má funkce, organizace zaměřené na volnočasové aktivity, vliv volného času na kriminalitu, základní pojmy, nejčastější skutky, příčiny a ovlivnění kriminality dětí a mládeže, co je kriminalita a delikvence. V současné době se dostává do popředí spíše pasivní trávení volného času, děti a mládež chtějí trávit svůj volný čas podle sebe, v tzv. partě. Vlivem toho, jak děti a mládež tráví volný čas, tedy podle toho se vše odvíjí. Pokud děti a mládež tráví svůj volný čas pasivně v partě, dochází ke střetu se sociálně patologickými jevy a objevují něco nového, co je zakázané.

V praktické části jsou zobrazeny statistické údaje o celkové kriminalitě spáchaných skutků u dětí a mládeže. Jsou zaneseny do tabulek a vyobrazeny na grafu. Další metodou výzkumu jsou rozhovory, které byly vedeny s mluvčí a preventistou PČR, kriminalistou, zabývající se dětmi a mládeží u PČR, dále s vedoucí oddělení krizového řízení a prevence kriminality, preventistou kriminality pro styk s veřejností Městské policie Kladno, rozhovor má rozdílný obsah v určité části. V rozhovorech se sledují nejčastější důvody, které spouštějí kriminální chování u dětí a mládeže, preventivní opatření a programy a také, čím by se dala kriminalita dětí a mládeže ovlivnit. Otázky v rozhovorech byly přesně dané a směřovány, jak na kriminalitu dětí a mládeže ve volném čase, tak na preventivní opatření ze strany různých specialistů v oboru, jejichž postoj a pohled na danou problematiku je z tohoto hlediska důležitý a dále, jaké preventivní programy používají při komunikaci s dětmi a mládeží.

V prvním typu rozhovoru bylo položeno deset otázek a v druhém typu bylo položeno devět otázek, který byl připravený jen pro preventistu kriminality pro styk s veřejností Městské policie Kladno.

Cílem diplomové práce bylo zjištění, zda stoupá či klesá kriminalita dětí a mládeže ve volném čase a čím by se dala pozitivně ovlivnit. Toto zjištění na podkladě rozhovoru, bylo vyhodnoceno, že kriminalita dětí a mládeže stoupá ve volném čase. Kriminalita dětí a mládeže by se dala pozitivně ovlivnit větším zájmem o děti v rodině, zapojením dětí do volnočasových aktivit, zvýšením právního vědomí, zavedením výukových programů na ZŠ, probíhají besedy v mateřských školách, na základních školách, máme i několik projektů, jak

sportovních, tak i např. výtvarných, které jsou zaměřeny na prevenci (Desetiboj mladého strážníka, Putovní pohár ředitele MP Kladno, Bezpečnost s Empíkem, Noc s městskou policií apod.), volnočasovými aktivitami a koordinačním úsilím státu (viz. Velká Británie), kdy je nejen v případě problémových dětí vyžadován koordinovaný postup sociálky, školy, rodiny, dítěte a volnočasových organizací.

Vzhledem k porovnání výsledků statistik, zda kriminalita dětí a mládeže stoupá či klesá za posledních pět let (2008 – 2013) bylo z údajů v tabulkách zjištěno a znázorněno do grafu, že kriminalita dětí a mládeže klesá. Trestné činy dětí a mládeže prochází v poslední době postupným vývojem a mění se jejich struktura.

Šetření provedené formou rozhovoru ukázalo, že nejčastější důvody, které spouštějí kriminální chování u dětí a mládeže jsou tyto: výchovné prostředí, zapojení se do party, nuda v kombinaci s kopírováním „hrdiny“ z televize či počítačových her, vyzkoušení si něco nového – zakázaného, problém s identitou, celkový stav společnosti, výchova v rodině – rodiče nemají tolik času (nebo ho nechtějí dětem věnovat?) aby se zajímali co jejich děti dělají ve volném čase, teoreticky se jedná o osobnostní, sociální a ekonomické podněty.

Dále byly zjištěny z rozhovoru preventivní opatření volnočasové aktivity – sportovní využití, kroužky, zavedení výukových programů na ZŠ, aby preventivní programy fungovaly je třeba začít u rodiny, plošným zavedením SVI (Systému včasné intervence), který je z mého hlediska jediným realizovatelným systémovým řešením pro tuto problematiku.

Pokud se zaměříme na otázku, zda kriminalita dětí a mládeže stoupá či klesá ve volném čase, je třeba si rozdělit, kdy děti a mládež mohou trestnou činnost páchat, jak ve škole, mimo školu (volný čas) či v době, kdy by měli být ve škole (tzv. za školou). Vzhledem k řešení otázky, zda kriminalita dětí a mládeže klesá či stoupá ve volném čase, zda je statistika, která rozeznává trestnou činnost ve volném čase byli osloveni Policejní prezidium ČR – oddělení tisku a prevence, kriminologický ústav, OSPOD (Oddělení sociálně právní ochrany a prevence) Kladno, institut pro kriminologii a sociální prevenci, kriminologický ústav Praha policie ČR. Z oslovených byly získány výsledky, že podrobnější statistiky kriminality dětí a mládeže nejsou. Oficiální dostupné statistiky členění údajů o kriminalitě mládeže podle toho, zda je páchaná během plnění školních povinností nebo ve volném čase neobsahuje. Soudy a státní

zastupitelství tuto okolnost nevidují určitě. Policie ke každému případu vyplňuje mj. tzv. formulář o trestném činu, kde zaznamenává řadu okolností spáchaného činu např. - charakter místa činu apod. Z toho by se možná dalo vysledovat, zda k trestnému činu došlo ve škole, případně při vyučování. Ovšem tyto údaje policie eviduje pro své interní potřeby při odhalování a vyšetřování trestné činnosti, takže se v žádných přehledech kriminality, které publikuje, neobjevují. Do současné doby, neexistuje statistika, která by od sebe rozlišovala kriminalitu ve volném čase od statistiky kriminality.

Kriminalita se nalézá v jisté stagnaci, statistické údaje ovšem ukazují specifické snížení, ne zcela věcné, proto nelze předpokládat následný vývoj. V dnešní době dochází k tomu, že lidská populace stárne, tak to může mít za následek, že kriminalita dětí a mládeže klesá. Přichází sociální a ekonomické změny, prohlubují se ekonomické poměry mezi jednotlivými sociálními třídami společnosti, zda se projeví pozitivní či negativně ukáže čas.

Nástin možností, které by mohly přispět k dalšímu snižování kriminality u dětí a mládeže jsou: větší trestní odpovědnost, návštěvy kriminálního zařízení (vězení) a diagnostických ústavů, snížení finanční hranice mezi PŘ a TČ z 5000 Kč na 3000 Kč, mediální kampaň prevence kriminality, prodej alkoholových a tabákových výrobků od zvýšené věkové hranice 21 let, přísnější postihy a tresty, snížení trestní odpovědnosti na 13 let, aby bylo vězení za trest a jako odstrašující případ, ne jako hotel. Aby preventivní opatření fungovala, muselo by se změnit mnoho opatření ve struktuře státu a museli by začít spolupracovat jak škola, tak rodiče, úřady a hlavně rodiče a děti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ANTIÉR, E. *Agresivita dětí*. Vyd. 1. Překlad Kristyna Křížová. Praha: Portál, 2004, 104 s. ISBN 80-7178-808-2.

BOUŘA, V. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, pedagogická fakulta, 2003, 108 s. ISBN 80-7042-259-9.

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 309 s. ISBN 80-86898-73-3.

DRBOHLAV, A. *Etopedie I: Trest smrti versus Trest života pro sériové vrahy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, 151 s. ISBN 80-7041-163-5.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-5.

HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 173 s. ISBN 80-7178-927-5.

JIRÁK, J. a B. KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4.

KUCHTA, J. a V. KRATOCHVÍL. *Kriminologie I*. dotisk 2. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 132 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 298. ISBN 80-210-2204-3.

KUCHTA, J., V. KALVODOVÁ a A. NETT. *Kriminologie II*. Dotisk 2. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 102 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 299. ISBN 80-210-2217-5.

MALACH, J. *Teorie metodiky výchovy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007, 228 s. ISBN 978-80-86723-29-7.

MATOUŠEK, O. a A. MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011, 339 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

MATOUŠEK, O. *Rodina, jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

NOVOTNÝ, O. a J. ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, 527 s. ISBN 978-80-7357-377-5.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PREKOP, J. *Jak být dobrým rodičem: krůpěje výchovných moudrostí*. Vyd. 1. Překlad Daniela Vrbová. Praha: Grada, 2001, 83 s. ISBN 80-247-9063-7.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 269 s. ISBN 80-7178-399-4.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Praha: C. H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-80-7400-350-9.

VLASTNÍK, J. *Televizní násilí a zákon: vliv televizního násilí na kriminalitu dětí a mládeže a jeho zákonná úprava*. Praha: Votobia, 2005, 248 s. ISBN 80-7220-245-6.

ZOUBKOVÁ, I. a J. NIKL. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001, 89 s. ISBN 80-7251-070-3.

ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. Vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, 231 s. ISBN 80-86473-08-2.

ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 251 s. ISBN 978-80-7380-312-4.

Seznam použitých internetových zdrojů

Portál veřejné správy 2015: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže [online]. Ministerstvo vnitra © 2015 [cit 2014-11-05]. Dostupné z:
<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=55745&recShow=2&fulltext=z~C3~A1kon~20o~20soudnictv~C3~AD~20ve~20v~C4~9Bcech~20ml~C3~A1de~C5~BEe&rp=15#parCnt>

KOUKAL, J. *Novinky.cz: Ve dvanácti léčeným kuřákem, v šestnácti alkoholikem. Česká realita* [online]. © 2003-2015, publikováno 30.10. 2014. Dostupné z:
<http://www.novinky.cz/domaci/352079-ve-dvanacti-lecenym-kurakem-v-sestnacti-alkoholikem-ceska-realita.html>

Sdružení Duha: O nás [online]. © 2000-2009 [cit 2015-01-11]. Dostupné z:
<http://www.duha.cz/o-nas>

Česká tábornická unie: Informační stránky organizace [online]. © 2009-2015 [cit 2015-01-11]. Dostupné z: <http://www.tabornici.cz/info-o-ctu/co-je-ctu/>

Prevence kriminality v České republice: Systém včasné intervence, prezentace [online]. © 2013 [cit 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/projekty/overene-projekty-upr/system-vcasne-intervence/system-vcasne-intervence-55cs.html>

Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality ČR*. [online]. © 2015 [cit 2014-01-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

KVASNIČKOVÁ, H. *Celostátní konference DMI. Seminář: Právní vědomí pedagogů*. [online]. © 16. 11. 2013 [cit 2015-01-16]. Dostupné z: http://www.dmhk.cz/public/Image/sekce-typ-169/kriminalita_mladeze_kvasnickova.pdf

Seznam ostatních zdrojů

Trestní zákoník a trestní řád úplné znění k 1.1. 2010. 1. Vyd. Olomouc: Anag, 2009, 423 s. ISBN 978-80-7263-561-0.

Úplné znění zákona č. 273/2008 SB., o Policii České republiky; Úplné znění zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Vyd. 8. Praha: Armex, 2014, 87 s. ISBN 978-80-87451-26-7.

Časopis Policista: *Podařilo se kriminalita klesá*. Praha: Ministerstvo vnitra, č. 4/2013.

Časopis Rescue report: *Kriminalita v ČR a projekt Mapakriminality.cz*. Brno: Siviliana, č. 1/20013, XVI. ročník.

Časopis Kladno (informační měsíčník pro občany): *Prevence kriminality v roce 2014*. Kladno: Magistrát města, č. 5/2014.

SEZNAM GRAFŮ a TABULEK

Seznam grafů

Graf 1: Kriminalita celkem spáchaných skutků nezletilých, mladistvých, dětí od roku 2008 až 2013	85
--	----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Schéma prevence kriminality.....	70
Tabulka 2: Statistický výkaz – kriminalita za období 2008	78
Tabulka 3: Statistický výkaz – kriminalita za období 2009	79
Tabulka 4: Statistický výkaz – kriminalita za období 2010	80
Tabulka 5: Statistický výkaz – kriminalita za období 2011	81
Tabulka 6: Statistický výkaz – kriminalita za období 2012	82
Tabulka 7: Statistický výkaz – kriminalita za období 2013	83
Tabulka 8: Shrnutí kriminalita celkem za období 2008 až 2013 spáchaných skutků ...	84

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Rozhovor (prvního typu).....	I
Příloha B – Rozhovor (druhého typu)	III

7) Jaký je vývoj a změny ve struktuře trestných činů u dětí?

8) Jaký je vývoj a změny ve struktuře trestných činů u mládeže?

9) Myslíte si, že je možné děti a mládež motivovat a nadchnout pro volnočasové aktivity a zájmové kroužky?

10) Setkali jste se s případy, kdy počítačové hry nebo televizní pořady plně násilí ovlivnili jedince k páchání trestné činnosti?

Příloha B – Rozhovor (druhého typu)

- 1) Má kriminalita dětí a mládeže ve volném čase stoupající či klesající tendenci?**

- 2) Čím by se dala kriminalita dětí a mládeže pozitivně ovlivnit?**

- 3) Jaké jsou nejčastější důvody, které odstartují kriminální chování u dětí a mládeže?**

- 4) Jakými preventivními opatřeními by se dala kriminalita dětí a mládeže ovlivnit?**

- 5) Jaké preventivní programy využíváte pro komunikaci s dětmi a mládeží?**

- 6) Souhlasíte s tím, aby nezletilí a mladiství, páchající závažnou trestnou činností, měli ochranu osobních údajů (tzv. nezveřejňování – iniciálů a ostatních údajů k identifikaci)?**

- 7) Do jaké míry se osvědčil preventivní program s maskotem Empíkem a jaké jsou ohlasy z řad veřejnosti?**
- 8) Myslíte si, že je možné děti a mládež motivovat a nadchnout pro volnočasové aktivity a zájmové kroužky?**
- 9) Setkali jste se s případy, kdy počítačové hry nebo televizní pořady plné násilí ovlivnili jedince k páchání trestné činnosti?**

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Zuzana Šustová

Obor: Speciální pedagogika - učitelství

Forma studia: Prezenční

Název práce: Volný čas a kriminalita dětí a mládeže

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 96

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 22

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 7

Počet ostatních zdrojů: 5

Vedoucí práce: PhDr. Aleš Zoubek, Ph.D